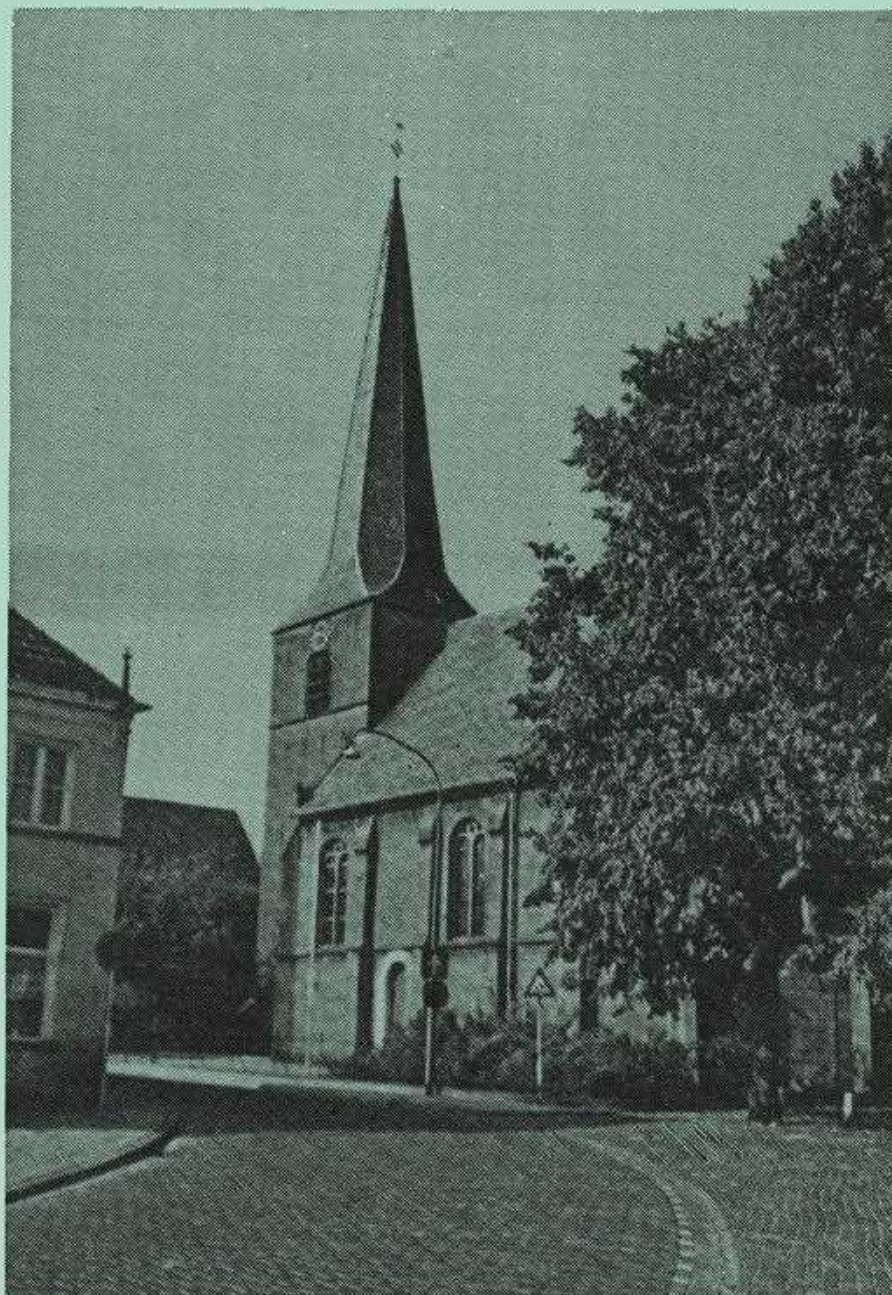

de lichte voorde

periodiek van de
vereniging voor oudheidkunde te Lichtenvoorde.

in 1982 werd het orgel in de Nederlands Hervormde kerk gerestaureerd.
zie hierover de volgende pagina's.

ORGEL HERVORMDE KERK TE LICHTENVOORDE,

Gerekonstrueerd en gerestaureerd 1982

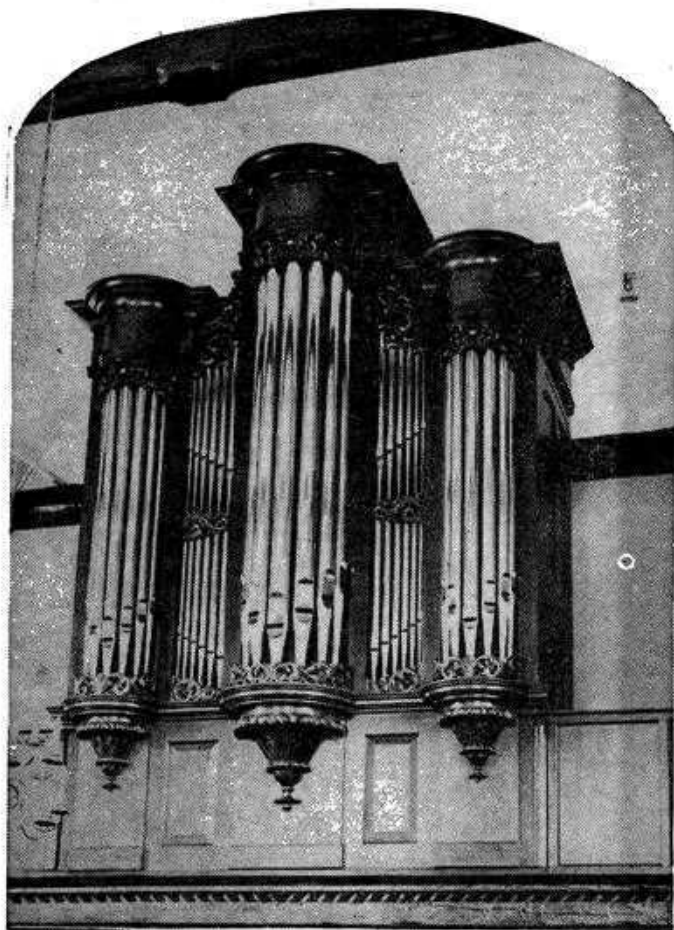
In 1722 verzocht de kerkeraad aan de Vrouwe van Lichtenvoorde, Baronesse van Heijden, toestemming om "alhier in de Kercke een orgeltjen te doen zetten". Nadat de goedkeuring was verleend en de benodigde gelden waren bijeengebracht werd van D.Wijnbergen een gebruikt orgel gekocht voor f 350,-. Het instrument werd "afgehaelt door den orgelmaker van Vreden en in onse Kercke geset". Vrijwel zeker is deze orgelmaker Diedrich Martens. Het orgel, blijkens inscripties van het bewaard gebleven pijpwerk van nederlandse makelij, had 7 of 8 registers op één manuaal. Het instrument was gebaseerd op de Praestant 4'.

In 1732 vond een herstelling plaats door Abraham Stumph, organist te Aalten. Van 1751 tot en met 1772 was het orgel volgens de kerkrekeningen in onderhoud bij Theodorus Martens. Verdere gegevens over dit orgel zijn tot op heden in het kerkarchief niet gevonden.

In 1842 werd een inzameling gehouden "om ons oud en zeer vervallen orgel te doen repareren en vernieuwen". Jacobus Armbrorst te Haaksbergen vervaardigde in dat jaar een nieuw instrument, waarin hij vrijwel al het pijpwerk uit het oude orgel opnam. De kostprijs was f 950,-.

Uit het archief blijkt, dat na Armbrorst het onderhoud in handen was van W.Exkorn en vervolgens, blijkens een aantekening op een bewaard gebleven kasteel, werd uitgevoerd door E. Leichel.

In het kader van de herziening van het kerkinterieur in 1935-1936 werd het orgel, ontdaan van kas en front, geplaatst op een plateau tegen de torenmuur boven de ingang naar het balkon. Het orgel kreeg een open front, bestaande uit zinken pijpwerk. Het pedaal werd voorzien van een pneumatisch geregeerde Subbas 16', de oude balgen werden vervangen door een magazijnbalg. J.Reil voerde deze werkzaamheden uit.

In de corlogsjaren werd het orgel door H.W. Flentrop vergroot met een bovenwerk in zwelkast. Het hoofdwerk kreeg een nieuwe Trompet 8' en een Bourdon 16', geneel pneumatisch. De lade en het pijpwerk van het Bovenwerk waren niet nieuw.

Nadat het instrument reeds enige tijd onbevredigend had gefunctioneerd, begonnen in 1968 de voorbereidingen tot herstel. Na uitvoerig overleg tussen de diverse betrokkenen werd besloten om de Ambrostsituatie zoveel mogelijk te rekonstrueren. Bewaard gebleven afbeeldingen en enkele restanten van de oude kas, alsmede de maatvoering van de windlade waren hierbij het uitgangspunt. In een later stadium werd besloten om een Bovenwerk, passend bij het oude werk, toe te voegen.

De werkzaamheden werden uitgevoerd door Flentrop-Orgelbouw B.V. te Zaandam. Het schilderwerk werd verzorgd door schildersbedrijf Th. Mellink te Lichtenvoorde. De bouwkundige aanpassing van het balkon werd uitgevoerd door Bouwbedrijf Tempo B.V. te Lichtenvoorde.

Adviseurs waren de heer O.B. Wiersma, rijksorgeladviseur, en ondergetekende namens de Orgelcommissie der Ned.Herv.Kerk.

Aart van Beek, Zwolle.

augustus 1982.

Enkele gegevens betreffende het orgel:

Dispositie:

HOOFDWERK:	C-f'''
Praestant	8' front 1982/rest 1842
Spitsfluit disc.	8' 1842
Gedackt	8' C-H 1842 eiken, rest voor 1723
Octaaf	4' C-Dis front 1982, rest voor 1723
Gedacktfluit	4' 1842
Quint	3' C-c ^D 1982, rest voor 1723
Mixtuur	II-III C-c' 1842, rest voor 1723
Octaaf	2' C 1842, rest voor 1723
Trompet disc.	8' 1982
Dulciaan bas	8' 1982
BOVENWERK:	C-f'''
Holpijp	8' 1982
Viola di Gamba disc.	8' 1982
Fluit	4' 2e helft 19e eeuw uit het oude Bovenwerk
Woudfluit	2' 1982
Aangehangen pedaal	C-d'
Geen manuaalkoppel.	
Samenstelling der Mixtuur:	C 2' + 1½' c' 4' + 3' + 2'

Twee deuren in de achterwand zijn van de oude kas uit 1842. De lade en het wellenraam van het hoofdwerk zijn uit 1842. De magazijnbalg is uit 1936.

Evenredig zwevende stemming.
Toonhoogte + a' 440 tr. per sec.

Een herinnering uit de jaren 1942-1943.

Tijdens de officiële overdracht, vrijdagavond 24 september 1982, memoreerde de vertegenwoordiger van de firma Flentrop nog de voedselzendingen in de oorlogsjaren 1942-1943.

Over deze meelzendingen het volgende:

Bij de werkzaamheden (vergroting) van het orgel in die tijd werden de lege langwerpige kisten gevuld met 300 pond roggemeel, verpakt in katoenen zakjes, naar Zaandam retour gezonden. Met behulp van koster Hondorp en zijn gezin werd dit werk geklaard vanuit de Hervormde Kerk.

Eind 1943 kwam de heer Flentrop weer bij kerkvoogd Buijnink, met de vraag of er nog meel te koop was voor zijn medewerkers in Zaandam. Buijnink kocht bij Van Wijngaarden 3 zakken meel van 100 pond, welke af molen konden worden geleverd. Ongeveer over 14 dagen zou de verzending plaats hebben. Inmiddels werden de lege orgelpijpenkisten weer uit Zaandam naar de Hervormde Kerk in Lichtenvoorde gezonden, om als verpakking te dienen.

Flentrop, Roelof en Jan Buijnink, moesten op de afgesproken avond per fiets, na 8 uur, spertijd *), ieder een zak meel halen bij molenaar Van Wijngaarden. Achter de molen ging het over de weg van de Rosvoord (Hooiland) naar de Dijkstraat vandaar over het Hof naar de Hervormde Kerk. De beide Buijninks kwamen heelhuids achter de kerk aan, waar koster Hondorp hen al stond op te wachten, doch heer Flentrop was er niet meer bij. Na een poosje wachten, kwam ook hij opdagen. Deze had pech gehad, want in de Dijkstraat, voor de villa Herwalt, viel hem de zak meel van de fiets. Hij kon hem er alleen niet meer opkrijgen. Het angstzweet brak hem uit, want hij hoorde in het donker het geluid van naderende gelaarsde voetstappen. Een stem zei: "Zal ik U even helpen? Ga dan over het Hof, want hier op straat is dat veel te gevaarlijk". Het was de lange rijkspolitie-agent Vink geweest, zoals wij achteraf hoorden. Zo kwam de heer Flentrop toch nog behouden met zijn fiets en zak roggemeel achter de kerk aan, tot grote opluchting van de drie andere helpers.

Lichtenvoorde, december 1982

J.F.W. Buijnink

* Spertijd, dat was gedurende de Duitse bezetting de tijd van 's avonds 20 tot 's morgens 4 uur, dat men zich niet op de openbare weg mocht bevinden.

Door deze gelukwens van Burgemeester A. J. van de Laar, uit het jaar 1937 aan de heren Lueb, met de meer dan 100 jaar oude standplaats van hun koekkraam op de Markt- en Kermisdagen te Lichtenvoorde, dient tevens te worden vermeld, dat in 1837 bakker Lueb nog in Bredevoort woonde.
 Reeds van daaruit bezocht hij met zijn koek en snoepgoed de marktdagen in Lichtenvoorde.
 De familie Lueb is een Westfaals geslacht.

Lichtenvoorde, December 1982.

M. Vos-Lueb.

BURGEMEESTER
 VAN
 LICHTENVOORDE

Lichtenvoorde 11 Sept: 37

Aan de Deseen
 H. A. Lueb
 J. H. Lueb
 en A. H. Lueb
 Koekbakkers
 A 102
 Lichtenvoorde.

Mijnheeren

Waar U dezen dagen de Lee danking viert, dat Uwe familiegedurende meer dan honderd jaar met Uw koekkraam een standplaats heeft ingenomen op den openbaeren weg en bleefthet bij gelegenheit van een Leubden Markt- of de de veevekermissdagen viert

ik heein aanleiding te kan-
 delijk geluk te wenschen.
 Het voornad feik blijht
 mel, dat U. op staete vol
 heidende wijde de zakelijke
 vretstappen in Uw voor-
 ouders hebt gevolgd en
 hebt bijgehegen, om niet
 alleen den markt bezocher
 en kermisviender de geage
 maag naar Uw heet te
 rekmitken, maar diwijls
 oaf in het gesin in den hoep
 in Uw behiel vruge de en
 blijdschap heeft bezogt.
 Hoe monig maal zal het
 miijste den jongeman Jan-
 Oer hebben aangeheten,
 waeren Laar een leuf
 van Lueb "bij" gelegenheit
 in de kermis met de geson-
 ken.

Geene:

Geene bied ik U eenige
 bloemen aan in de kleine
 sandere gesaen te, dan me-
 de kermis uitspreken, hoe U en Uw voorouders
 op Leuene wijse in het
 belang van de gemeente en
 het koeperspubliek op
 de Markt- en Kermis-
 dagen, met zwaerij te ge-
 weest.

Moze het U gegeandijn
 nog nelojacht Uw heidij
 onder Epsd'agen, voor te
 zetten.

De Burgemeester
 van Lichtenvoorde,

A. J. van de Laar

De Lichtenvoordse Windmolen-bouwers

Gerrit Jan Vriesen en Johan Gerhard Buijnink.

1810 - 1860.

Deze beide namen stonden na de Franse tijd in de Gelderse Achterhoek bekend als de bouwers van de achtkantige windmolen.

Gerrit Jan Vriesen en Johan Gerhard Buijnink waren zwagers.

Op 24 april 1814 trouwde G.J. Vriesen, zoon van Jan Willem Vriesen en Christina Schepers op "Vriesenhoef" Woold 199 onder Winterswijk, met Engelina Buijnink, dochter van boswagter, timmerman Roelof Buijnink op het Hof te Lichtenvoorde.

In die tijd was het in de burgerij gebruikelijk, dat niet een zoon maar de dochter bij haar ouders introuwde.

Johan Gerhard kreeg een perceel grond van zijn vader aan de Rentnierstraat. Op de kaart van 1832 kadastraal genummerd 1630. Op dit grote stuk grond was behalve zijn huis, timmerwerk-

plaats en de ~~Moltpas~~ (terreintje voor opslag van boomstammen), gevestigd.

De achtkantige windkorenmolens o.a. te Harreveld (Hermien), de Tönnis mölle in de Heurne onder Dinxperlo en de molen in Silvolde zijn destijds nog door hen gebouwd, alsook de helaas in 1938 gesloopte molen op de stadswal te Groenlo.

Deze meester-timmerlieden herbouwden eveneens de afgebrande torenspits, van de Oude Callixtuskerk te Groenlo, welke daar thans nog op de toren staat.

In de molen op de Molenberg, was nog een bord (plankje) aanwezig, waarop stond, gebouwd door Buijnink Lichtenvoorde.

Molenmakers waren mensen die in die tijd in hoog aanzien stonden; niet alleen vanwege hun vakmanschap, maar ook door hun vindingrijkheid.

Vriesen overleed in 1881 op 78-jarige leeftijd te Lichtenvoorde.

Buijnink overleed in 1856 op 69-jarige leeftijd te Lichtenvoorde.

Vader Roelof Buijnink was van 1812-1815 burgemeester.

J.F.W. Buynink, Lichtenvoorde.

december 1982

"HET HOF" te LICHTENVOORDE

Binnen afzienbare tijd zal de oude "Hoge Heerlijkheid" van Lichtenvoorde weer herrijzen, en wel in de vorm van het gerenoveerde Richtershuis. Mede dankzij de inzet en financiële steun van de nu 70-jarige makelaar Jan Buynink en zijn echtgenote kwam deze restauratie tot stand. Hij wordt hierbij terzijde gestaan door bekwame vakmensen, die het vakmanschap hoog in hun vaandel hebben staan.

Om te kunnen bepalen welke historische waarde dit gebouw voor Lichtenvoorde heeft, dient men terug te gaan tot het jaar 1321! Uit een dokument uit dat jaar blijkt namelijk dat de toenmalige bisschop van Münster protesteerde tegen het feit, dat heer Gijsbert van Bronckhorst, zonder zijn toestemming, een burcht te Lichtenvoorde had gebouwd. (Hiervan bevinden zich de fundamenten nog steeds op het terrein van het Hof.)

Destijds waren de bisschoppen tevens wereldlijke vorsten en hij beschouwde deze burcht dus als liggende in zijn grondgebied.

Het hoogste gezag had echter de Duitse keizer.

Via het geslacht Bronckhorst komt Lichtenvoorde in 1360, door het huwelijk van Gijsbrecht van Bronckhorst met Henrica van Borculo, te behoren bij de "oude heerlijkheid van Borculo".

Van 1360 tot 1616 was Lichtenvoorde, evenals Eibergen en Neede, één der voorgdijen van Borculo.

In 1616 werd Graaf Joost van Limburg-Stirum "beleend" met Lichtenvoorde en hij maakte er meteen een "hoge Heerlijkheid" van; in tegenstelling tot een "lage

Heerlijkheid" had deze de bevoegdheid door de richter (rechter) het doodvonnis als hoogste straf te laten uitspreken.

In 1664 kwam Christiaan Stumph, vanuit Bredevoort, naar Lichtenvoorde en deze was tot 1720 de eerste richter die in het daartoe bestemde Richtershuis zetelde. (De richter werd voor het leven benoemd.) Hij werd opgevolgd door zijn zoon die in 1747 overleed.

Na de franse tijd (1813) werd de politieke en bestuurlijke vorm veranderd en werd de zoon van de toenmalige boswachter J. Buijnink, Roelof Buijnink benoemd tot eerste burgemeester van Lichtenvoorde. Vanaf die tijd deed het Richtershuis tevens dienst als Gemeentehuis. In 1826 werd het pand door Roelof Buijnink gekocht.

In de tussenliggende jaren werd het Richtershuis door verscheidene families bewoond. Uiteindelijk kwam het, door toedoen van een nicht, in '78 weer in het bezit van Jan Buijnink.

Frappant is, dat zijn echtgenote mevr. W.Ch.H. Buijnink-Wennink, van vaderszijde in rechte lijn, van de familie Stumph afstamt.

Aangezien de heer J. Buijnink een fervent voorstander is van alles wat met het behoud van "oud" Lichtenvoorde te maken heeft, nam hij het initiatief tot restauratie van het Richtershuis. Hoewel het pand op de monumentenlijst voorkomt, kreeg hij in 1978 van Monumentenzorg te horen dat "de pot leeg was", en dat hij over 5 jaar maar terug moest komen. Zolang heeft hij niet willen wachten. In samenwerking met enige vaklieden is hij begonnen aan het herstel. Een architect was niet nodig daar de heer Buijnink, met zijn gevoel voor historie, evenals zijn medewerkers het gebouw vanaf hun prille jongensjaren hebben gekend.

Hoewel met het restaureren van "Het Hof" veel geld gemoeid is wordt dit financiële offer met veel liefde gebracht door deze enthousiaste eigenaar.

"Zijn" Richtershuis, met boven de hoofdingang nog altijd het familiewapen van de familie Stumph, begint meer en meer te lijken op het Richtershuis van weleer. De complete gevangenscellen, alsmede de eeuwenoude gebinten, de dwarsbalken in de keuken (op z'n Achterhoeks "Spekwiene" genoemd), ja zelfs de oude pomp voor de toegangsdeur, worden in de oude glorie hersteld.

Netty Meijer, november 1981, Lichtenvoorde

In het Gemeente-archief bevindt zich een map met enkele stukken over de aanleg van de Algemene Begraafplaats aan de Vragenderweg. Hieronder zijn een drietal kwitanties, die het publiceren voor de Oudheidkundige Vereniging waard zijn.

De heer J.E.T. Wijnveldt Gemeenteontvanger gelieve te betalen aan de Leden der Commissie van de Geerfden in de Mark te Lichtenvoorde voor een perceel veldgrond, om een Algemene Begraafplaats op aan te leggen voor de Gemeente Lichtenvoorde ad f 60,-.

Voldaan 10 Augustus 1830,
get. J.E.T. Wijnveldt,
J. van Basten Batenburg,
H. Hulshof,
W. Roolvink, secretaris.

De tweede kwitantie luidt als volgt:

Betaal aan H. van Lochem en D. Weykamp voor het verhogen en het omringen met eene gracht en eenen heg van de nieuwe begraafplaats

Door gemelden H. van Lochem en D. Weykamp publyk aangenomen.

Voldaan den 19 Juny 1829 ad f 439,--

J.H. van Basten Batenburg
E. Venderbosch assessor.

En de derde kwitantie:

Voor het schyndoodhuisje op de nieuw aangelegde begraafplaats voor arbeidsloon en materialen aan Jan Berend Zwyntink f 256,--.

Voldaan 2 Januari 1830.

Burg. J.J. v. Raesfeldt
E. Venderbosch assessor.

Johannes Ellebertus Theod. Wijnveldt geb. 9/10-1775 was Gemeenteontvanger en eigenaar van de herberg "De reizende man" op de huidige Markt.

Johannes Hendrikus Antony van Basten Batenburg geb. 1793 te Groenlo was Med. Doctor en woonde in het huis dat stond op de plaats waar nu het parkeerterrein van het Bejaardenhuis is.

Hindrik Hulshof geb. 25/1-1783 was koopman en woonde aan de Korte Rapenburgsestraat, waar later Westerman woonde.

Willem Jacob Roolvink woonde in Groenlo.

Evert Venderbosch geb. 30/12-1780 was molenaar van de verdwenen molen aan de Molenstraat en woonde aan de Rapenburgsestraat in het huis waar nu Café Van Ooyen gevestigd is.

Hendrik van Lochem geb. 6/6-1793 woonde aan de Beenengang direct achter galanterie Kruip.

Derk Weykamp geb. 1799 was dagloner en kwam van Varsseveld. Hij woonde in het zgn. Weeshuis, dat stond op den Plas of Ganzemarkt, dat later plaats moest maken voor de school, waar nu Jan Mellink woont.

Johannes Josephus Sylvester van Raesfeldt was Med. Doctor en woonde op het kasteel Harreveld.

Tegen het midden van de 17e eeuw werd in onze gewesten een nieuw belastingstelsel ingevoerd. Deze "Verponding" maakte een inventarisatie van de inkomsten der ingezetenen noodzakelijk. Reeds meerderen hebben al over deze belasting geschreven. Zo publiceerde H.K. Roessingh hierover de "Bijdragen en Mededelingen van Gelre Dl. XIII" en in "Bijdragen en Mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden, Vol. 83". In het "Archief" van de Oudheidkundige Vereniging "De Graafschap" van 1976 schreef H.W. Saaltink over Neede en de verponding en in het nummer van 1979 D.J.H. Oonk een soortgelijk artikel over Ruurlo. Hetgeen ons nog rest van de administratie van de verponding leent zich ook bijzonder goed voor de beeldvorming van de bewoning en de eigendomsverhoudingen in onze gemeenten, zo ook voor Lichtenvoorde. Uw redactie stelde de opname van de tekst van het verpondingskohier voor wat de gemeente Lichtenvoorde betreft dusdanig op prijs dat in dit nummer de gegevens over Lichtenvoorde(stad) en de Boshuizen worden afgedrukt. De buurtschappen Vragender, Lieveelde en Zieuwent kunnen dan in volgende afleveringen aan bod komen.

Aangezien in vroeger eeuwen bijna iedere plaats eigen inhoudsmaten en landmaten hanteerde is het gewenst om nog even iets over deze materie te zeggen. Hier in het oosten bestond een sterk verband tussen inhoudsmaten en oppervlaktematen. Als inhoudsmaten bezigde men mud, schepel en spint. Het mud werd verdeeld in vier schepel en de schepel weer in vier spint. Dezelfde aanduidingen gebruikte men ook voor het aangeven van de grootte der landerijen. Dat was het logisch gevolg van het feit, dat men hierbij uitging van de hoeveelheid zaairogge die nodig was om het betreffende perceel met een gewas rogge te betelen. Indien de inhoudsmaten in alle plaatsen gelijk waren geweest, dan zouden de oppervlaktematen dit ook geweest zijn. Maar helaas mat men haast met even zovele maten als er plaatsen waren. De "Borculose maate" heeft zelfs tot in onze dagen zijn goede naam behouden. Uniforme oppervlaktematen waren de Rijnlandse en de Amsterdamse Roede en Morgen (een Morgen bestond uit 600 Roeden).

Tot ongeveer 1820 fungeerden deze maten als vergelijkingsmaten. Nadien werden dit de decimale maten. Allerlei gecijfer brengt mij er toe te veronderstellen dat onder Lichtenvoorde ongeveer negen schepel (of schepelszaad) in een hektare gaan, dus zou de Lichtenvoordse mud (of molder) $\frac{4}{9}$ hektare zijn. Omdat het Lichtenvoordse schepelzaad heel dicht bij de are zat is men beide maten maar met elkaar gaan vereenzelvigen en rekent men thans dat er tien schepel in een hektare gaat. Waar de oude en nieuwe mate verder uit elkaar lagen, hielden ook de eersten hun ware waarde. Zo maken in de gemeente Wisch reeds zeven schepelzaad een hektare uit.

Het zou de aanleiding kunnen zijn tot een flinke spraakverwarring, tussen een Heelwegse boerenzoon en een boerendochter uit het land van Lichtenvoorde.

Dan volgen nu de gegevens over Lichtenvoorde en de Boshuizen uit het verpondingskohier, handschrift Kreijnck (Gemeentearchief Zutphen).

Het gebied geeft een totaal van 54 huizen te zien. Lichtenvoorde was toen dus nog wel te overzien. De werkelijke of geschatte opbrengsten zijn achter het goed vermeld.

Na aftrek van een aantal posten ontstond het bedrag van de "belastbare opbrengst" het bedrag dat vóór de kantlijn staat. Van dit bedrag moest van 1/6 tot 1/9 deel aan belasting betaald worden. De bedragen zijn uitgedrukt in guldens, stuivers en penningen.

B.J. Dorrestijn.

HEERLICHEIT LICHTENVOORDE

De geauthoriseerden hebben het molder gesaeis omgeslagen tot 4 schepel, end tot 24 end een half molder op t'Last.

108-00-00	t'Huis van Sijn Graefl.Genade Graef Georg Ernst van Styrum op 120-00-00 De posten die Sijne Genade eigener zijn zijn hierachter in een summa angeslagen.	
12-19-00	Henrick Bauman, huis ende hoeck 1 spint voor	25-10-00
12-10-00	Noch 4½ schepel gesaeis voor	
9-00-00	Jan Gosselinck 2 stucken hoflants 3 schepel tientvrij voor	
20-05-00	Vincent Silvolt, huis ende hof ½ schepel op	22-10-00
24-19-10	Noch 3 molder tientvrij	
4-01-00	Noch in den Vragender Esch 3 schepel tientvrij, an't Clooster te Verel 4e gerf	
11-05-00	Noch 3 koeweiden jeder 2½ daelder	
28-02-06	Herman Bijvanck, huisken met twee kleijne hoexkens hoflant 1½ spint op	11-05-00
5-19-11	Noch 3 schepel tientvrij	
2-00-00	Noch 1½ koewei op Van Sijn Gr.Genade 6 schepel tientvrij voor 6 gld	6-00-00
13-01-00	Bernt Tongerlo ende Jacob Wildeman, een huis ende hoeck hoflants ½ schepel. End achter de Mole 4 sch. tientvr.	22-10-00
10-07-00	Frerick Clumper, halve huis ende hoexken hoflants 1½ schepel op	11-10-00
4-19-10	Noch slecht lant 2½ schepel tientvrij	
11-18-06	Bernt Tongerlo, halve huis ende hoflant van 3 spint achter de Mole op	13-05-00
7-19-11	Noch an het Manschot 4 schepel tientvrij	
6-00-00	Op de Waelcamp 3½ schepel tientvrij, Geestlick voor 4 daelder	
9-15-00	Noch Tongerlo 2½ koeweide, jeder op 2½ daelder Noch van Sijn Gen. 2 molder 2 spint	
17-14-00	Cornelis Knippenborgh, huis ende hof 3 spint op	19-10-00
8-19-10	Noch 4½ schepel tientvrij	
5-12-06	Noch 1½ koeweide, jeder 2½ daelder Noch van Sijn.Gr.Gen. 2 molder tientvrij	
8-02-00	Jan Pors, half huisken ende hof 1½ spint op Van Sijn Gr. Genade 2 molder, tientvrij	9-00-00
8-15-06	Peter Hermelinck ende Albert Termaet ?, een half huis Van Sijn Gr.Gen. 1 molder tientvrij	9-15-00
5-10-00	Meester Jan Boesen ½ van een huis ende 1 spint lijngesaeis vande d"Armen van Lichtenvoorde op Van Sijn. Gr.Gen. 2 molder tientvrij	5-10-00
6-15-00	Jan Knippenborgh ½ van een huis met een hof ½ schepel	6-19-00
14-12-10	Noch 2 molder, ten deel an het Wael ten deel an Lieveelde gelegen waaronder 2 schepel tientbaer is half den Armen in Groll ende den Heer Suyrhuijs	
7-10-00	Noch 2 koeweiden tot 2½ daelder	
10-07-00	Herman Alberts een half huis ende hof van ½ schepel	11-10-00
4-19-10	Noch 2½ schepel tientvrij	
11-18-06	Henrick Berents huis ende hof 2 spint op	13-05-00
4-19-10	Noch op den Goorcamp 2½ schepel tientvrij	
11-19-10	Noch op den Huiskercamp an Vrageren 6 schepel tientvrij	
12-03-00	Claes Raben, half huis ende hoflant 2½ spint op	13-10-00
21-19-10	Noch 2 molder 2 schepel tientvrij	
3-18-00	Noch 1 koeweide Van Sijn Gr.Gen. 1 schepel 3 spint tientvrij	

10-11-06	Walraet van Bijleveld, halve huis ende hoflant 1 spint Van Sijn Gr, Gen. 10 schepel tientvrij Noch van Sijne Gen. $\frac{3}{4}$ dagmeyens	11-15-00
10-16-00	Gerrit ten Koppele, huisken ende hof 1 spint op	12-10-00
11-19-11	Noch 2 molder nieulant tientvrij	
7-19-11	Berent Schars 4 schepel tientvrij, 3e gerf	
5-12-06	Noch $\frac{1}{2}$ koewei op 3 daelder 3 oort, slechte gront	
9-09-00	Dat Gemeene Porthuis voor	10-10-00
5-19-11	Berent Tollers cum suis, 3 schepel tientvrij	
18-04-06	Burgemeester Willem ten Have, huis 2 stucken hoflant $3\frac{1}{2}$ spint op	20-05-00
13-19-10	Noch 7 schepel tientvrij	
19-00-00	Ende 5 koeweiden, jeder 2 daelder 16 stuiver	
2-14-09	Tillers kinder, $5\frac{1}{2}$ spint tientvrij, lichte gerf Van Sijne Gr.Genaden $5\frac{1}{2}$ schepel tientvrij	
13-10-00	Bernt ten Storchorst, huis ende hof daerachter van $1\frac{1}{2}$ spint voor	15-00-00
4-19-10	Noch $2\frac{1}{2}$ schepel tientvrij Van Sijne Graf. Genade 1 molder	
16-04-00	Henrick te Crabbenborgh, huis ende 2 hoven, $1\frac{1}{2}$ sp.	18-00-00
11-19-10	Noch 6 schepel tientvrij, derde gerf	
5-14-00	Ende $1\frac{1}{2}$ koeweide, jeder op 3 daelder 24 stuiver	
18-04-06	Derck Rolofs, huis ende 2 stucken hoflants, $1\frac{1}{2}$ spint	20-05-00
3-00-00	Een stuken hoflants bij de poorte tot Lichtenvoorde gehorende 1 spint op Van Sijn Gr.Gen. 6 schepel tientvrij	
18-04-06	Jan Schrader, huis ende hof $1\frac{1}{2}$ spint op Van Sijn Gr.Gen. 3 schepel tientvrij	20-05-00
8-02-00	Warner Doynck, huisken ende hoflant achter 't huis $1\frac{1}{2}$ spint op 9 gulden Van Sijn Gr.Gen. 5 schepel tientvrij	9-00-00
12-03-00	Tonnis Cuiper, huisken ende hofken 1 spint op	13-10-00
7-19-11	Noch 4 schepel tientvrij	
6-15-00	Noch 1 koeweide, $\frac{3}{4}$ weidens op $4\frac{1}{2}$ daelder	
16-04-00	Cornelis Timmerman, huis ende hof $\frac{1}{2}$ spint	18-00-00
4-19-10	Noch $2\frac{1}{2}$ schepel nieulant tientvrij	
2-17-00	Noch quartier weide op Van Sijn Gr. Gen. 1 molder tientvrij	
22-19-00	Kunne Schroers, huis ende hofken $1\frac{1}{2}$ spint op	25-10-00
23-09-09	Noch $15\frac{1}{2}$ schepel tientvrij, slecht lants	
20-14-00	Noch $5\frac{1}{2}$ koeweide op	
17-11-00	Herman Rademaker, huis ende hof, ende sijn schoonsoon, heeft een stuck hoflant van $3\frac{1}{2}$ spint, soo hij in pantschap heeft van Cornelis ter Knippenborch op Van Sijn Gr. Gen. $4\frac{1}{2}$ molder tientvrij	19-10-00
10-16-00	Derk Langkveld, halve huis ende hof van 1-spint op	12-00-00
7-15-00	Noch 6 schepel ten deel weidegront Van Sijne Gr. Gen. 7 schepel tientvrij	
13-05-06	Reinier Coesinck, huis ende hof 1 spint op Van Sijn Gr.Gen. 7 schepel tientvrij Noch van Sijn Gen. 4 koeweiden voor 20 gulden	14-15-00 20-00-00
14-08-00	Tongerlo met sijn vrouwen suster, een halfhuis met hoflant 3 spint	
15-15-00	ende an boulant 2 molder tientvrij, 20 dlr. 25 st. Van Sijn Gr. Gen. 9 schepel tientvrij	
7-04-00	Henrick Banner, halve huis op	8-00-00

37-10-00	Derck ten Stadtler, 3 molder 3 schepel tientvrij met den hof $\frac{1}{2}$ spint	
9-00-00	Noch $2\frac{1}{2}$ koewei voor Van Sijn Gr. Gen. 3 schepel tientvrij	
13-10-00	Cornelis Gosselinck, huis doet 15 gulden Van Sijn Gr. Gen. 3 schepel tientvrij Noch 1 hofken van Sijn Gen. 1 spint	15-00-00
12-03-00	Gert ten Dorshorst, huisken ende hof van $\frac{1}{2}$ schepel	13-10-00
9-19-10	Noch 5 schepel tientvrij Van Sijn Gr. Gen. 6 schepel tientvrij	

DE BOSHUISEN.

10-02-06	Derck Goldes, huis ende hof $\frac{1}{2}$ schepel	11-05-00
17-19-10	Noch 2 molder 1 schepel tientvrij	
9-13-00	Noch 1 koewei op Van Sijn Gen. 2 molder tientvrij	
7-04-00	Tonnis Bijtman, huis ende hoflant $\frac{1}{2}$ schepel op	8-00-00
8-19-10	Noch $4\frac{1}{2}$ schepel tientvrij Van Sijn Gr. Genade 5 schepel tientvrij	
10-02-06	Wed. Lemers ende Teunes Haetman, huis ende hof vor $\frac{1}{2}$ schepel genaamt Frendestede op	11-05-00
65-19-09	Noch 8 molder 1 schepel tientvrij Hier gaet uit $\frac{1}{2}$ molder rogge ande Geesteliken	
9-04-06	Berent Gosselinck, een huis en de bosch met een hof van $\frac{1}{2}$ schepel op	10-05-00
14-19-09	Noch $7\frac{1}{2}$ schepel tientvrij	
6-09-00	Noch $1\frac{1}{2}$ koeweide op daelder 3 stuiver Van Sijn Gr. Genade $4\frac{1}{2}$ molder tientvrij	
10-16-00	Derck Gierkinck, huis ende Hof $1\frac{1}{2}$ spint op	12-00-00
1-19-11	Noch 1 schepel tientvrij	
9-18-00	Een koewei op 2 daelder, 18 stuiver Van Sijn Gr. Genade $7\frac{1}{2}$ molder tientvrij	
16-04-00	Jan Lamlinck huis ende hof $2\frac{1}{2}$ spint voor	18-00-00
6-19-10	Noch $3\frac{1}{2}$ schepel, tientvrij, derde gerf Van Sijn Gr. Genade 2 molder 3 schepel	
25-08-06	Derck Bijtman, huis ende hof $\frac{1}{2}$ schepel op	28-05-00
33-09-00	Noch 6 molder 1 schepel, tientvrij	
22-10-00	Noch weilant met de Mate in 't Sieuwent jeder op $2\frac{1}{2}$ daelder	
17-11-00	Cornelis Gosselix, huis ende hof 1 spint op	19-10-00
16-19-10	Noch 2 molder $\frac{1}{2}$ schepel tientvrij	
3-12-00	Noch scherp 1 koeweide op 2 daelder 12 stuiver	
7-10-00	Jan Gosselick 4 schepel tientvrij	
4-19-00	Noch een koewei ende $\frac{1}{4}$ op 3 daelder 9 stuiver	
16-04-00	Berent Gierkinck, huis ende hof 1 spint op	18-00-00
16-19-10	Noch 2 molder half schepel, tientvrij	
7-06-00	Noch scherp 2 koeweiden op 4 daelder 26 stuiver	
6-00-00	Cornelis Gosselix $3\frac{1}{2}$ schepel tientvrij voor	
3-10-00	Jan Gosselick qualick 1 koeweide op Van Sijn Gr. Genade 1 molder tientvrij	
24-06-00	Henrick Bouwman, huis ende hoflant $2\frac{1}{2}$ spint op	27-00-00
7-16-00	Noch 2 koeweiden, jeder 2 daelder 18 stuiver Van Sijn Gr. Genade 6 molder tientvrij Noch van Sijn Gen. 3 spint hoflant	
5-05-00	Fenne van Vorden 2 spint hoflant op	
2-00-00	Noch $\frac{1}{2}$ koewei op Van Sijn Gr. Genade 3 schepel tientvrij	
17-02-00	Jan Doenck, huis en de hof $1\frac{1}{2}$ spint met $2\frac{1}{2}$ sche tientvrij op	19-00-00

17-02-00	Henrick Hoijckinck, huis ende hof $\frac{1}{2}$ spint met 2 schepel Nijlant tientvrij Noch $\frac{1}{4}$ part van een koeweide	19-00-00
5-05-00	Gerrit ten Have, huis op	5-05-00
16-17-09	Henrick ten Bussche, huis en de hof van $1\frac{1}{2}$ spint	18-15-00
34-13-10	Noch 4 molder $2\frac{1}{2}$ schepel (hiervan $\frac{1}{2}$ m. tientb. an't Clooster te Varel	
11-02-00	Noch 3 koeweiden, jeder 2 daelder 14 stuiver	11-02-00
7-10-00	Noch 1 schepel ende $\frac{1}{2}$ koeweide. Tullers kinder	
17-11-00	Jan Crabbenborch, huis met 2 stuxkens hoflant $\frac{1}{2}$ schepel op	19-10-00
23-19-10	Noch 3 molder tientvrij	
5-12-06	Noch $1\frac{1}{2}$ koeweide op Van Sijn Gr.Gen. 3 schepel tientvrij	
17-11-00	Henrick ten Haeve, huis ende hof 2 spint op	19-10-00
31-19-11	Noch 4 molder tientvrij	
7-10-00	Noch 2 koeweiden	
11-09-06	Jorden (of Joncker) Roden, huis voor	12-15-00
3-16-00	Herman Tongerlo, 1 koeweide op Weheme, soo voor desen de Gemeente heeft doen timmeren met een hof daer bij zijnde 1 spint	
15-00-00	De Havercamp, Geestlick ende Schatbergh 2 molder tientvrij voor	
7-08-00	De Kerck 2 koeweiden scherp, voor	
5-19-11	Herman Huirnick 3 schepel tientvrij	
8-02-00	Noch 2 koeweiden op	
51-19-09	Jan Hulsinck, huis ende hof 1 spint 3e gerf Boulant $6\frac{1}{2}$ molder tientvrij 3e gerf	
20-05-00	Noch 2 koeweiden, Pacht 12 da 1 verken. 3 da.	22-10-00
4-15-11	Jan Gosselick 2 schepel	
5-05-00	Berent Bos een hof $2\frac{1}{2}$ schepel	
14-03-06	Jan Vos, huis ende hof $\frac{1}{2}$ schepel voor Van Sijn Gr.Genade 2 molder 1 schepel tientvrij	15-15-00
7-16-00	Villers halve mate, scherp 2 koeweide jeder 2 daelder 16 stuiver	
29-19-11	Henrick Engelberts ende Peter Vellers hebben een stuck hoflant van $\frac{1}{2}$ schepel tientvrij	
4-09-11	De kerck te Lichtenvoorde 3 schepel, tientv. 3e gerf	
Staet te observeren dat binnen Lichtenvoorde gansch slechte bouhuisen zijn staende, ten deele met stroo gedeckt ende meestendeel met uitganck van renten beswaert. Angaende de Landen ende weidelanden, zijn ten deel met jaerlix geltrenten, rogge- renten, washinsen ende dergelijcke beswaert, soo hierbij niet is uitgedrukt.		
912-00-00	Sijn Graefl. Genade van Bronckhorst heeft om Lichtenvoorde an gesaey ongeveer 60 molder, 't welk uitbrengt na luit van des Graven Rentmeesters hande 190 molder half rogge end half boeck- weite doende	912-00-00
144-00-00	Noch heeft Sijn Gr.Genade om Lichtenvoorde an groenlant 32 koeweiden, jeder op 3 daelder	
372-00-00	De Windemolen te Lichtenvoorde is na luit des Rent meesters handt geset op 450 gulden end een vercken ad 15 gulden Den 5e penning afgetrocken blijft	465-00-00
3-15-00	Berent Schaers, hof $\frac{1}{2}$ schepel op $2\frac{1}{2}$ daelder	
5-05-00	Rentmeester Diepholts 3 stuxkens hoflant 3 sp.	

De oudste vermelding van het SCHAER vinden we in een oorkonde van 10 maart 1380 in het Archief van het Klooster Schaer, inventarisnummer 7, in het Rijksarchief te Arnhem. We lezen daar dat Berend van Eschendorpe afstand doet van goet Schaer; dit ten behoeve van Burggraaf Johan Stromberg en zijn vrouw Adelheid.

Op 13 juli 1381 verkopen zij "das Gut te Schaere bij den Schaersvoerde in de buurtschap Vragender, kerspel Groenlo" aan Willem van Lintelo. Willem van Lintelo was een borgman van de Heer van Bredevoort en woonde op het Huis Walfort nabij Bredevoort.

In het begin van de 15e eeuw vererft het Schaer op de drie zonen van Willem. Misschien is die vererving en splitsing in drie delen er wel de oorzaak van dat het Schaer thans in drie gemeenten gelegen is.

Het tegenwoordige Lichtenvoordse gedeelte komt in het bezit van zoon Willem, het Winterswijkse komt aan Berndt en het Aaltense aan Derk. De laatste is het die in 1429 een stuk van zijn erfdeel aan de verdreven Kanunniken van het klooster te Windesheim schenkt. Waarschijnlijk reeds in het daarop volgende jaar hebben deze op dit terrein hun Klooster "Beate Maria in Nazareth" opgericht. Men zie hiervoor de artikelen van den heer G.A.W. Boerkool over het Klooster Schaer !

We willen ons in deze bijdrage beperken tot de geschiedenis van het Lichtenvoordse gedeelte van het Schaer. Het betreft het gebied dat gelegen is tussen de Winterswijkseweg, de Dwarsdijk en de gemeentegrens met Aalten en Winterswijk. De grens met Winterswijk wordt gevormd door de Schaersbeek of Veengoot. Al vrij snel na de stichting van het Klooster Schaer komt dit Schaergebied in het bezit van genoemd klooster. Bij de opstelling van het verpondingskohier (verponding is een soort belasting) in 1647 blijken er dan twee boerderijen in dit gebied te liggen. Naar de ligging worden ze "Hooghe Schaer" en "Laeghe Schaer" genoemd. De bouwman op het Hooghe Schaer bebouwt 16 molder land en de bouwman op het Laeghe Schaer 9 molder. Als eigenaar wordt nog aangemerkt het Klooster Schaer, dit hoewel het Klooster al een halve eeuw had opgehouden te bestaan.

Vanaf 1581 traden de Gedeputeerden van de "Geestelijke goederen in het kwartier van Zutphen reeds als beheerders der kloostergoederen op.

Aangezien dit gebied al vele jaren mijn belangstelling heeft, (ook omreden dat het in mijn familie-stamboom past) heb ik getracht het een en ander uit de historie op te diepen en in deze bijdrage te verwerken. Mijn bijzondere interesse heeft het wedervaren van de boerderij het Hoge Schaer, een boerderijnaam, die thans niet meer genoemd wordt (ook met mijn familienaam, een dochter van Teunis en Grietje Meijnen met Derk aan de Gutte, ook diens zoon Willem in de gutte met de dochter van Henrik Meijnen en Aaltjen Bennink).

Door veel archiefonderzoek ben ik tot de conclusie gekomen dat dit Hoge Schaer in de loop der eeuwen is opgedeeld in het Hoge Meinen, het Lage Meinen en enkele andere. Voor de namen Hoge Meinen en Lage Meinen zal, naast weer de hoogteligging, de naam van de bewoners model hebben gestaan. Uit een brief van 20 februari 1578 betreffende de ruil van horigen kunnen we opmaken dat er reeds een Meijne Meijnen op het Hoge Schaer woonde.

Hier volgt de brief van 20 februari 1578:

" Margaretha van Voerst, Witwe van Lintelo tho der Walfart, bekund dass Jacob von Bronckhorst und Batenburg, Sonn und Herr zu Anholt, mit einwilligung seines Vaters Dietrich von Bronckhorst und Batenburg, Herr zu Anholt, Bannerherrn zu Bahr und Lathum, Phandherrn zu Bredevoort, ihres gebietenden Herrn, kraft seiner Pfandverschreibung die bisher dem Hause Bredevoort.hofhörig gewesenen Leute Gese und Griete, Töchter des Meijne Meijnen op Hoege Schaer und seiner Frau Byien, und geses Kinder Lotken, Dericksken und Mariken aus der Ehe mit Henrich ten Slaade aus dieser Hof hörigkeit tauschweise entlassen hat. Mit zustimmung ihres Bruders (Schwagers) Herman van Lintelo, des Vormundes ihres von ihrem en Ehemann Arnd van Lintelo erhaltenen unmündigen Kinder, gibt sie Jacob wieder die bisher, Frau des Johann Mults Naelken, tochter des Hindrik Bouwers und seiner Frau Metten.

Fur Margaretha, welche unterzeichnet, siegelt, Herman van Lintelo.

1578 am Twyntigsten dach monat

Uit de trouwboeken van de N.H. Kerk te Lichtenvoorde vallen drie stamreeksen van de familie Meijnen samen te stellen. Deze drie families stammen af van een Jan Meijnen die in het begin van de 17e eeuw geboren zal zijn. Hij zou een kleinzoon of zoon van Meijne Meijnen kunnen zijn.

Hierbij drukken we het familie-overzicht van deze families af. (zie bijlage 3) Bij het begin hebben we met een paar onduidelijkheden van doen. Een aantal mensen stammen af van een Jan Meijnen, maar we weten niet zeker of dit een en dezelfde Jan is of dat er meerdere Jannen in het spel zijn. De stamreeks die me Jan en Hillebrand Meijnen aanvangt, blijkt uiteindelijk op het tegenwoordige Hoge Meijnen te wonen. Het wil mij bijna zeker voorkomen, dat het Hoge Meinen van nu het eigenlijke Hoge Schaer van vroeger is. De beide andere stamreeksen beginnen bij Jan en zijn dochter Grietje. Op 14-2-1664 gaat Grietje Meijnen met Teunis Geerts trouwen. Dat gaat de bruidegom zijn familie-naam kosten, want vanaf die tijd heet hij steeds Teunis Meijnen. Soms krijgt hij nog de toevoeging "alias Geerts", maar zijn kinderen heten gewoon Meijnen.

De ene stamreeks uit dit huwelijk treffen wij later aan de op het tegenwoordige Lage Meinen en de ander op de Peek, adres meinen 3. Het is dus duidelijk, dat het oude goed ten behoeve van de uitdijende familie in meerdere boerijen is opgedeeld. Wel blijven we wat betreft de bewoners nog met wat vraagtekens zitten. Na het overlijden van de fam. te Giffel, en voor de boedilverkoop, heeft

het personeel alle oude papieren verbrand, misschien had dat meer opheldering kunnen geven. In 1812 (bij de verkoop) blijkt Harmen Jan Meijnen, pachter van het Lage Meijnen te zijn, maar dit treft dan de boerderij Peek. (Ongeveer 1825 is er een Piek komen te wonen), en niet het Lage Meinen van thans. Het is wel duidelijk dat door sterfte en vertrek van de kinderen van Harmen Jan Meijnen, de naam Lage Meinen verloren ging, en verplaatst is naar het bestaande Lage Meinen, meinen 2. Op het tegenwoordige Hoge Meinen en Lage Meijnen heeft ook de familienaam plaats moeten maken voor en andere. Op het Hoge Meinen doet op 2 januari 1790 een Jan te Giffel uit Meddo zijn intrede. Zijn zoon Teunis trouwt op 19-5-1837 met de weduwe Willemke Meinen te Veene.

Zij komen of wonen op het huidige Lage Meinen. In 1982 woont er nog een te Giffel. Door dit huwelijk worden de eeuwenoude familieverhouding op de boerderij weer een heel stuk aangehaald. Het komt niet zoo ver, dat men de gebroeders te Giffel nu maar Meijnen gaat noemen, of dat men de boerderijen het Hoge of Lage te Giffel gaat noemen. De tijd van naamsverwisseling was voorbij.

In 1812 gaat de "Overheid" ertoe over ter leniging der oorlogsschulden een groot aantal "geestelijke goederen" te verkopen. Ook onze Schaersboerderijen vallen onder de hamer. De verkoopacten berusten in het "Archief van de Nationale Domeinen en de Geestelijke Goederen" in het Algemeen Rijksarchief in Den Haag. Op 4 mei 1812 begon het met invullen van een proces-verbaal:

Tegen 10 uur van den 4den Mei 1812 werd met de invulling van het Proces-Verbaal van den eerste hooging en finalen toeslag inzake de verkoop van domeinen tot vernietigen van de "bons of rescriptien" op de Schatkist, wegens achterstallige rente op de publieke schuld, een aanvang gemaakt. Het Erve Hooge Meijnen, bestaande uit huis no. 28 schuur, putte en varkenshuisjen, behorende het spieker, iemenschuur, bakhuis en oven, aan de bouwman, voorts hof, bouw en weideland, bosgrond en houtgewas, groot 13½ morgen, verpacht aan Jan te Giffel, tot petri 1813 om 15 dalers 's jaars. De bouwman bouwt eenig land op 3e en 4e garve. het is bezwaard met 3e rogge aan de Richter, een gast aan de koster van Grol, een gast aan de Heer, een hoen en 2 spint miskoorn, doet geen diensten, maar moet wel helpen, met de bouwman van het Lage Meijnen, de molensteen op de Lichtenvoordse Molen brengen. Hebbende het geheel een waarde van 6211-17-8 of wel 17444 francs en 94 centimes.

Het Erve Lage Meijnen, bestaande uit huis nr. 33, schuur en put, (beho-
rende spijker en oven aan de bouwman) voorts hof, bouw- en weideland, bos-
grond en houtgewas; groot 12 morgen, is verpacht aan Harmen Jan Lagemeijnen
(alias Meijnen), tot Petri 1813 verpacht om 15 dalers sjaars. De bouwman
bouwt eenig land op de 3e gast rogge aan de Richter, een gast aan de
koster van Grol, een rookhoen en 4 schepel miskoorn aan het Huis te
Lichtenvoorde. Is vrij van diensten, maar moet men de bouwman van het Hooge
Meijnen de molensteen op de Lichtenvoordse Molen brengen. Hebbende het
geheel een waarde van 20804 francs en 52 centimes (koper A.J. Rosen).

Het Erve Lage Schaar, bestaande uit een huis no. 32, schoppe en putte,
voorts hof, bouw- en weideland, bosgrond en houtgewas. Het geheel is voor
14 dalers jaars tot Petri 1813, verpacht aan Jan Hendrik Lageschaar.
Het is bezwaard met 2 wagensdiensten en een rookhoen voor den van Lichten-
voorde, 4 gast rogge en een schepel miskoorn aan de koster van Grol
Hebbende het geheel een waarde van 24732 francs en 14 centimes.

Het geheel werd op 3 juni 1812 verkocht aan de laatst biedende, onder
het brandende van 3 kaarsen.

Ondertekend door Jan te Giffel, voor als koper van Hoge Meijnen, en
Arent Jan Rosen, voor Lage Meijnen, voor Lage Schaar, Jan Hendrik
Lageschaar, en A.P.N.C. v/d Borch, saus prefect.

Ongeveer 1860 heeft de familie Lageschaar de boerderij verlaten, maar
ongeveer 1935 is er weer een Lageschaar komen te wonen. Omstreeks 1821 komt
er een bewoner bij (vermoedelijk in de schuur van Lage Meijnen) eerst
H.J. ter Woord uit Meddo, maar is weer spoedig vertrokken.

In 1922 is er een G.J. Lobeek, van "Sikkink" uit Corle komen te wonen,
vandaar de tegenwoordige naam "Sikker". Op het Lagemeinen, is ongeveer 1925
een W. Piek komen te wonen, bandaar de naamsverwisseling van huisnaam, nu
"Peek". De boerderijen "Kleine Schaar" en "Meinen Gutter", zijn uit de tweede
helft van de vorige eeuw. "Veltkamp omstreeks 1900. Het "Nieuwe Schaar"
omstreeks 1950. In 1828 stond er bij het Hooge Meinen nog een huis dat werd
bewoond door J.D. Veenhuis no. 29, dit huis is nu verdwenen.
Het resultaat van een ander is dat ons Schaargebied (of in de volksmond nu
meinenhof) thans 9 boerderijen telt.

Met dank aan de Streekarchivarissen, R. Wartena en B. Dorestein.
de Gemeente en de Ned.Herv.Kerk te Lichtenvoerde.
de heer J.J. Seekles te Den Haag.

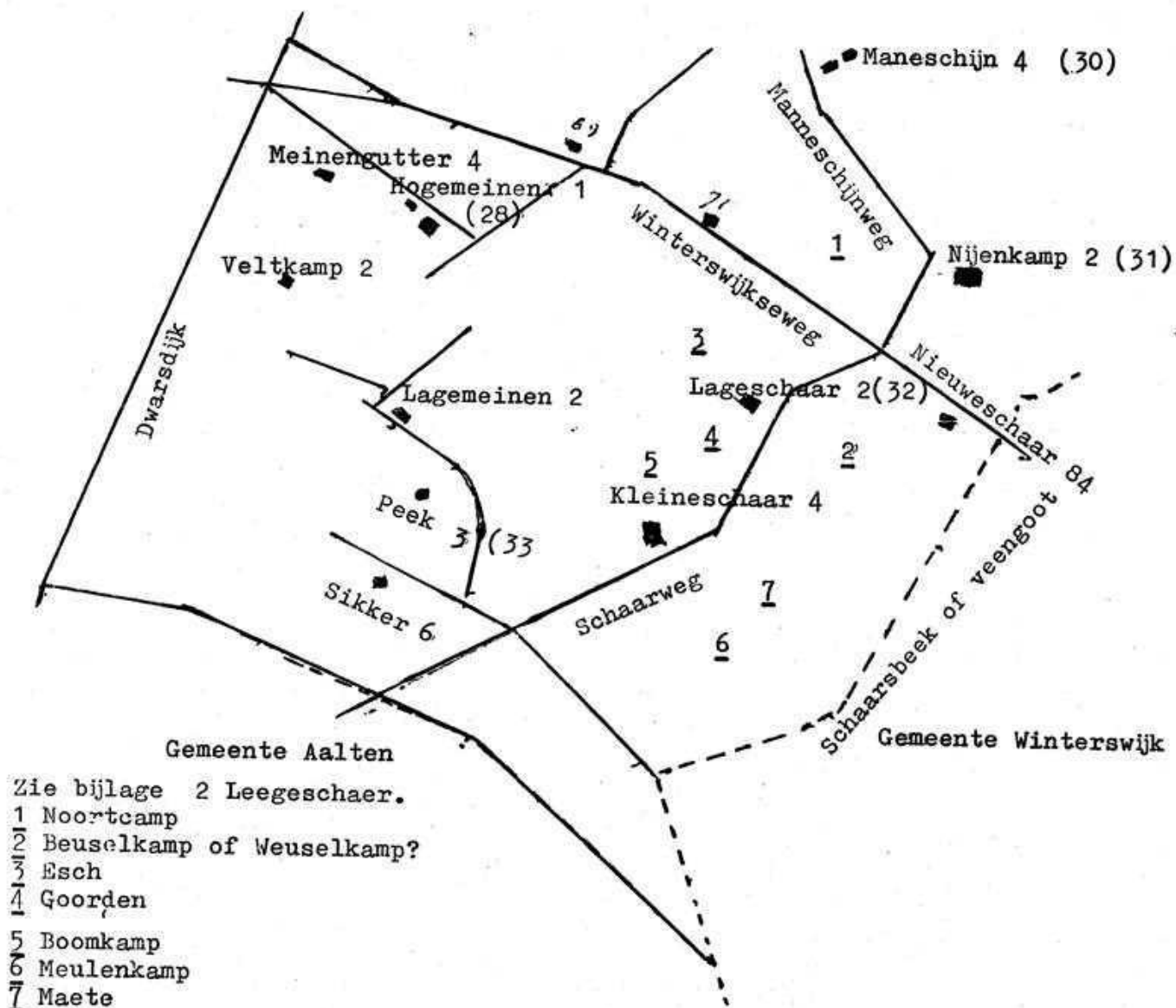
December 1982

Gutters Willem,
Eerder gewoond Kloosterdijk 14, Bredevoort.
nu G.W. Lobeek, Pijnboomstraat 26, 7101 KP Winterswijk.

Bijlage 1

KAART met ligging der boerderijen in 1982,

met huisnummering van 1982, en tussen ( ) oude nummering van 1812.

Uit de administratie van de "Gedeputeerden".

Verpachting op 2-10-1717.

Huis, hof, inslag ofte weilant van 't Hoge Schaer aan Teunis Meijnen den bouwman voor den tijd van ses jaren, dit het vierde wesende voor 8 daelder.

Huis, hof, inslag ofte weilant van 't Hoge Schaer aan Hillebrand Meijnen den bouwman, voor den tijd van ses Jaren, het vierde wesende voor 8 daelder.

Huis, hof, inslag ofte weilant van 't Lage Schaer aan Harmen Schaer den bouwman voor den tijd van ses jaren, dit het vierde wesende voor 10 daelder.

De halve Thienmaete aan de Schaersvoort, is op 7-10-1716 verpagt aan Teunis Meijnen voor den tijd van ses jaeren, dit het vijfde wesende jaerlijks voor 3 daelder.

Dehalve Thiemaete aan de Schaersvoort, is op 7-10-1716 verpagt aan Hillebrand Meijnen voor den tijd van ses jaeren, dit het vijfde wesende jaerlijks voor 3 daelder.

Bijlage 2

Grondbezichtigen door "Gedeputeerden".

Helaas zonder oppervlakten en jaartal.

Het Hooge Schaer, geleegeen in 't ampt van Lichtenvoorde.

Daeronder behoeren,

1. Twee bouhaveren ofte huizen
2. Den eenen bouhoff sinde geleegeen O.neffens den Groot Esch no 3 volgende en de eenen gaerden groot liggende ringsom in 't bosch, W. mett een hoeck nae den Esch.
3. Eenen grooten Esch, liggende booghsgewijse tusschen die beide bouhuizen groot ende gebruicken dese beide bouhuiden den Esch elck half, to weete den bouman woonende aan de O.sijd van den Esch gebruickt het SW.einde ofte deel van denselven ende, den anderen bouman wonende aen de W.sijd van den Esch gebruickt hett NO.einde ofte deel van denselven.
Is voorders desen Esch in sijne bepalinge geleegeen als volcht, tho weeten gaet den voors. Esch aen de Vragersche heide, W. langs die voorn. heide ende hett 2de bouhuis tot aen 't bosch ende NO. langs het bosch, SO. aen de Leege schaers Esch ende voorts SO. en O. den inham langs no. 4, 5, 6.
4. Het andere bouhuis sijnde geleegeen aan de W.sijd van den voors.grooten Esch daeronder behoeren den halven grooten Esch voors. hett NO. einde ofte deel van denselven ende voorts dese volgende parcelen.
5. Een stuken groot sijnde geleegeen tusschen den hoff ende 't Rounewidtken no. 6, NW. aen de Esch, SW. aen den hoff, NO. aen no. 6 volgende.
6. Het Rounewidtken groot , liggende SW aen no. 5, NW aen de Esch ende NO. aen de Esch, SO aen de Esch ende aen 't bosch.

Dit Hooge Schaer is groot aen gesey.....
aen weidelant.....
behalve die boschen ende inslaegen.

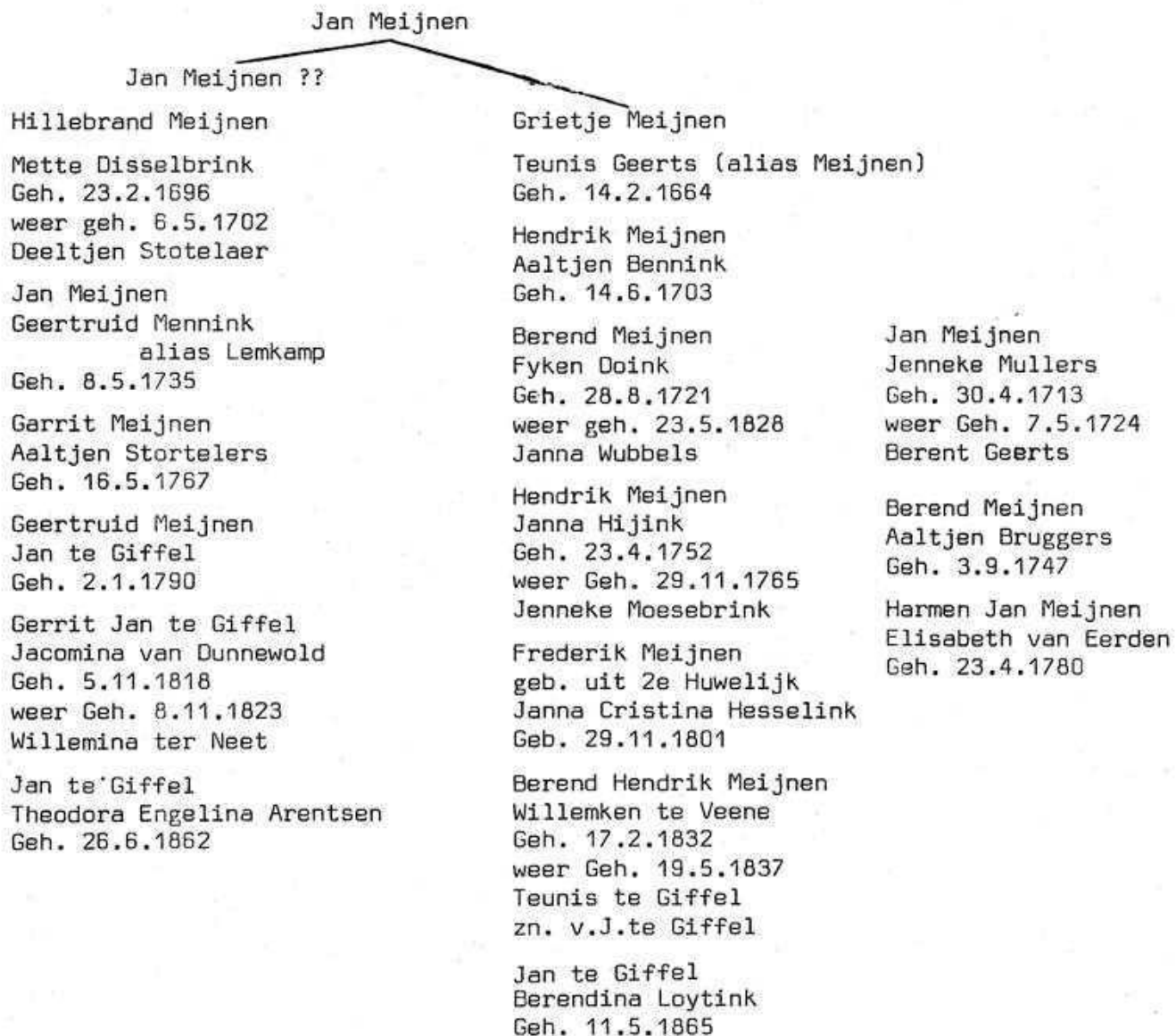
Het Leege schaer, bestaende in een bouhuis is gelegen in 't ampt van Lichtenvoorde, daeronder behoeren.

1. Een Camp groot , genaemt den Noortcamp, liggende NW. aend de Hooge schaersheide, NO. aen 't Leege Broeck, SW aen wegh van den Berch commende, O. aen 't velt ofte heide, summa, is geleegeen ringsom in de heide.
2. Een camp genaemt den Woestencamp groot , liggende N. aen 't velt tegenover no. 1, OS. ende W. aen 't velt, NW. aen 't Velt na den Esch no. 3.
3. Die Leege Schaers Esch groot , liggende S. en de aen 't bouhuis, O. aen 't veltien tegen no 2, NW. langs ende aen de Hoogen Schaers Esch, S. aen 't Velt, NW. aen 't velt den Weyde genaemt.

4. Een gaerden groot , liggende N. nae 't bouhuis, W. aen 't Velt die Weide genaemt, O. aen de gemeente tegen no. 5, S. aen 't velt tegen no. 6.
5. Het Boomkempken groot , liggende ringsom in 't Velt, W. aen de strate tegen no. 4, tegenover no. 6.
6. Den Moelencamp groot , liggende W. langs 't velt tegen no 4 ende tegen no. 5, N. aen de gemeente, O. ende So. langs die Goormaete, SW. aen 't Bredevoortse Broeck ende gemeente.
7. Die Maet groot , liggende OS. ende SW. in 't Bredevoortse Broeck, NW. langs ende aen de Moelencamp.

Dit Leegeschaer is groot aen gesey.....
aen weidelant .....

Bijlage 3 Stamreeksen Meijnen - te Giffel, met Huwelijks-datum.

Stamreeks Lageschaar, met Huwelijks-datum

Berent op 't Legeschaer, Jan Hendrik op 't Legeschaer Jenneke Poppink Geh. 22.7.1725	Harmen op 't Legeschaer Derk op 't Legeschaer Grietje Gierkink Geh. 19.6.1739
Jan Berent Schaars Hermina Schilderink Geh. 10.5.1750 weer Geh. 14.6.1766 Johanna Geertruid Legeland	
Jan Hendrik Lageschaar Janna Hulshof Geh. 20.5.1792	
Gerrit Hendrik Lageschaar Hendrika Wichers Geh. 29.11.1816	

Geachte Lezer,

Wij hebben lang gearzeld of wij onderstaand artikel zouden plaatsen, omdat al het geschrevene historisch niet verantwoord is.

Toch vinden wij, dat het artikel "Een eeuw rond de N.H. Kerk" van de heer J.B.F. Boekelder uit Groenlo met kritisch lezen best onderhoudend en waardevol is, waarom wij het hieronder publiceren.

De Redactie-commissie.

Lichtenvoorde, december 1982.

VAN
TEEN OP TANDER
=====

Wanneer er toendertijd rond het jaar 1700 een luchtkleurenfoto van Lichtenvoorde gemaakt had kunnen worden, dan zou die prent er aanmerkelijk anders hebben uitgezien dan we nu kennen. In die 300 jaren veranderde het aanzien vanuit de lucht geheel. Het aantal huizen - in 1650 waren er dat zo'n 60 - die lagen wat ruimer van elkaar met de hof en gaarden er naast en achter met allerlei bomen, dus vanuit de lucht gezien veel meer groen op de foto dan nu. De stadsboerderijtjes - ieder had zijn koe en geit - tekenden zich echter grauw af omdat de daken nog van stro en de veelal lemen wanden, niet die kleur hadden als nu de pannen en stenen. De N.H. Kerk had wel zijn pannen, alhoewel dat niet altijd zo zeker was, want in 1698, de dag vóór Kerstmis waaiden een aantal pannen van het dak. Op 21 jan: 1699 hebbe ick (aldus H. STEERNEBORGH in zijn Kerckerekeningen) de pannen op de karcke laten hangen, soo die door de windt er afgewaait waren.

(Idem) Nogh hebbe ick aen JAN HUIJNINCK voor twee reijzen pannen weder op te hangen daervoer betaelt 0-8-0. (= 8 stuijvers en 0 penningen)

En een beschoten kap kende men zeker niet omdat HARMKEN BOIJINCK al verscheidene malen de "snee van de kercksolder" had moeten maken. Daar kreeg hij telkens 6 stuyver voor. Vrouw Tolner deerde dat alles niet - zij liet zich in dat jaar plechtig begraven in de kerk voor 6 gulden.

Rond die huizen was het een gekronkel naar buiten van allerlei paadjes - gangetjes - heggetjes en beekjes om onnozele stukjes land en koeweiden die dan afgepaald waren met "sleete". De schrikdraad zou men in die tijd zeker van geschrokken zijn - misschien al wel van gewoon puntdraad. Soms was er een "puttegangk" om een stuk grond dat dan diende als pad en afwatering tegelijk. En diegene die een hof buiten had ging die wel afzetten met "haselnoten en Sintjansbesenstruijcken". Deze mensen die daar leefden waren zeker een "kop" kleiner dan hun soortgenoten uit 1980. Is een "mundige" van nu gemiddeld zo'n 1,85 m, wij van voor de oorlog doen het met 1,75 m. In 1980 zien wij bij de keuring voor de militie een gemiddelde lengte van 5 voet en 5 duim - 1,65 m. dus - zodat we gevoeglijk kunnen aannemen dat - zeer zeker een vrouw uit 1650 maar dan zonder naaldhakken - niet hoger (p)reikte dan anderhalve meter - en tegen een man van toen zou men nu de neiging hebben om "potte-knolle" te zeggen.

Men verbouwde veelal rogge maar ook boekweit, haver en bonen. Verder werden er hoornbeesten geweid - varkens, ganzen en hoenders liepen vrij rond. Dan was er een bijenteelt. In 1400 werd er reeds bijenwas geleverd aan kloosters en kerken voor het maken van kaarsen. De honing zou men kunnen vergelijken met nu roomboter. De brandstof, het hout was er in ruime mate en de assche hiervan ging men weer verkopen - daar werd vermoedelijk mee gewassen doch het was ook een goede bemesting voor de tuinbouw. Aardappelen kende men nog niet - de zwartbenigheid als men daar last van had, kwam dus niet daarvan.

In het verpondingskohier van + 1650 vinden we dan naast de namen van de heren van orde en gezag ook welklinkende namen van heden, nl.

GRAAF GEORG ERNST van STIRUM HENRICH BAUMAN de richter en Stadtholder BERT TONGERLO VINCENT SILLVOLT HERMAN BIJVANCK JACOB WILLEMS CORNELIS en JAN KNIPPENBORGH PETER HUMMELINCK ALBERT KUYPER Meester JAN BOESEN CLAES RAEBEN getrouwd aan ENNEKEN KEMNERS BIJLEVELT (niet die van de rij-examens) BERENT SCHARS BERENT TILLERS Burg. WILLEN TEN HAVE getrouwd aan GEESKEN ARNDTSEN BERENT STORCKHORST HENRICH KRABBENBORGH DERCK ROLOFS vooghd JAN SCHRADER DOIJNCK LANGFELT COESINCK KUNNE SCHROERS HARMEN RADEMAKERS en GEERT DORSHORST. In den BOSCH vindt men de bekende "bosjesmannen" als DERCK GOLDES (Gols) THEEUWS HAARMAN (hier is misschien een voornaam later achternaam

geworden) BERENT GIRKINCK CORNELIS en JAN GOSSELIX JAN DOIJNCK BERENT BOS BERENT VOS HENDRICK ten HAVE HENDRICK HOIJCKINCK HENDRICK ten BUSSCHE vooghd DERCK BIJTTMAN en TONNIS BIJTTMAN. Deze Tonnis was vóóf 1620 al getrouwd met Marrie ten BOECKELER een welgeschapen jonge doghter v. BERENDT BOECKELER en AELCHIEN uyt SIJENWEDE die ver voor 1600 al in dat moeras pionierden. In 1634 gingen TONNIS en MARRIE naar de Richter om iets te bekrachtigen en we lezen "vor oer und oere Erven dat sie met oer frien willen, ripen rade vercofft hebben ende vercopen an HENDRICK ten BUSSCHE en ENNEKEN eheluyden en de hare Erven, de Camp achter die Mölle upt Broock naest PACKEBEER Mate.

Uit verschillende processen - ook voor het Hof van Gelre - kan men afleiden dat ook in die tijd lang niet iedereen in het gareel liep.

Vele verordeningen werden gemaakt voor de goede orde en veiligheid. Dat ging vaak in overleg met de gilde en rotmeesters die dan hun mannen weer verspreid over de hele Heerlijkheit Lightenvoorde hadden zitten. In 1660 voerde de Gildemeester van Zieuwent een proces tegen de Rhoode van Heeckeren, de Marckmeester van Ruurlo over het beslag leggen op paarden en het weiden in het 's Heerenbroeck (Wolversveen en Ruurlose broek). In 1649 al was er een merkwaardig proces tussen de boer HENDRICK HEMINCK uit Vrageren en de Rentmeester van het Clooster Bethlehem over de smalle tiend - een belasting die men betaalde aan kloosters en kerken. Dat kon zijn één tiende van de garve, doch het kon ook vlas zijn of hoenders, ganzen of bijenwas. Bij de boer HEMINCK ging het om een veulen die hij zou moeten afstaan en daar was hēj het niet mee eens. De kerfstok diende als bewijs bij de afrekening waarbij zowel de boer als de Rentmeester een kerfstok had en door die naast elkaar te leggen werd er tegelijk een kerf aangebracht of verwijderd. Die kerfstok van 330 jaar oud vindt men nog in het Rijksarchief in Arnhem bij het dossier.

Maar nu weer terug naar de H.N. Kerk. Voor de bouw van die kerk was geld nodig. Giften kwamen binnen van Zijne Hoogheid de Prins van ORANJE 250 gulden, Ceurvorst tot CLEEF 54 gulden, Kerk tot Rotterdam 20 gulden, Graaf van STIRUM 100 Gulden, Kerk tot Reul 25 gulden BERENT BILDERBECK (een aannemer?) 4 gulden, en 12 stuyver, Kerk van Grol 37 gulden en 10 stuyvers, Haarlem 60 gulden, Kerk van Aalten 50 gulden en JAN KRABBENBORGH 5 gulden.

Op 26 october 1658 is de eerste Kerckvergaderinghe van de N.H. Kerk te Lightenvoorde. Dr. LODORUS is aanwezig als inspecteur. Er werd gesproken over verschil van ledematen der Kerckeraet en over de zitplaatsen der ouderlingen en diaconen neffens die Kerckmeesters. Ouderlingen waren: BERNDT TOLLENAER en CLAES RAEBEN. In 1659 wordt er vergaderd over de verontrusting van het dopen en trouwen, hetwelck bij Wijlen in het Zwillbroock geschiet. Tien jaar later in 1669 valt er weer die bezorgdheid te bespeuren over het feit, dat door de

monnicken ende Paapen alle sondaghe haers dienst gedaen wort in de buerschap Beltrem op het Goedt Nijlandt gelegen aan de paelen van onze Heerlicheit.

In 1660 wordt de klokkegieter betaald met een somma van 139 gulden; men stuurt iemand naar Breedevoort om daar geld op te nemen voor de kerk. "Hebbe het niet kunne redde, doe in Breedevoort vertert 4 stuiver", aldus de korte notitie in de stadsrekeningen.

In 1665 leed men alom schade van de doortrekkende rovende en plunderende Munstersche Legers. Iedereen bijna had een lijstje van schade vermissing of gedwongen levering. We zien weer nieuwe namen dan n.l. BERENT en BARTHOLT HUIJNINCK JAN ten PASSCHE BERENT ter STEGE LUBBERT OLTWATER DRIES HAVERCAMP JAN EN HENRICK METELER JAN WESTERMAN JAN BRONCKHORST en JAN WAENINCK. De meeste schade was er bij de boeren. In Zieuwent Seegendijck f 191,- en GOLDEWIECK f 337,-. en in Harreveld CLUMPERINCK f 273,-.

Ook minder gewichtige zaken kregen hun aandacht. In 1649 op 6 Junij het volgende: Sijnde gecompareert, persoenen sinde vorgebadet ter orsacke, dat sij de pappegaij sonder concent van sin Graef GEORG ERNST ? tot LIMBORGH ende BRONCKHORST hebben geschoten. HARMEN ten HAVE ordonneert dan met conditie als wederumb doende dubbele straffe op thijn gulden gelijk.

Voor de veiligheid van de bevolking werd ook wel wat gedaan. Dat was wel nodig omdat er met die doortrekkende legers steeds weer deserteurs en huursoldaten en ook wel mensen die van elders gedwongen waren meegevoerd in het moeras zich schuil hielden. Van daaruit gingen ze op rooftocht langs de boeren en burgers. Ze moesten eigenlijk wel, anders verhongerden ze en de Bijstandswet was nog niet van kracht. De bevolking moest dan ook weerbaar zijn. In 1633 is bijna iedereen in het bezit van een rohr, een primitief schietwapen om de vagebonden van het erf te houden en in de stad waren de armenjagers die de straat moesten schoon houden. In 1694 werden door Richter CHRISTIAN STUMPH als armenjagers der Heerlijkheit aangesteld BERENT te VELUWE en BERENT an de STEGE. Hun taak was ondermeer, het verdrijven of daar sij haar moghten te weer stellen en in val noots des een of des anderen Vagebondt wilden bij de cop vatten om in handen van den Officier te brengen, etc.

Door de vele branden die steeds maar weer voorkwamen waren er telkens verordeningen, zo ook het verbod van roken op dorsvloeren en schuren. De angst voor brand was bijzonder groot. Door de strodaken was alles licht vlambaar en in een korte tijd was men alles kwijt. Zo brandde in 1525 op 4 huizen na geheel Lochem af en in 1590, juist toen de oogst binnen was, werd Borculo verrast. Binnen 2 uur was het gebeurd. Neede was in 1548 al getroffen en 't Groll werd een aantal malen geteisterd. Men ging nachtwakers aanstellen.

Na 1700 deden dat ondermeer: HENDRICK PREUSTINCK, OTTO ten HAVE, DERCK WASSINCK en BARTHOLT IKINCK. Hun opdracht was: van des Winters van 's avonds de Klocke thijn tot 's morgens de Klocke vier wijzen op de Strate sijn en van uijr tot uijr de tijt blasen en Roepen als sulx van oudts gebruyckelijck en oock in Swaar weer van Donder tusschen de uijren door over de Strate gaan, 't welck hij oock bij andere tijden sall moeten doen, doch des zomers sall hij maar alleen van 's avonts te elf uijren tot 's morgens de Klocken drij wijzen behoeven te gaan" aldus het reglement. Ze moesten voorts op brand letten en verdachte individuen gelijk inrekenen.

Opnieuw met het verhaal terug naar de kerk waar we rond 1700 grote activiteiten waarnemen en zien dat iedereen zijn bijdrage levert door te helpen aan de verbouwing. 31 aug. 1699 neemt CARST SONDERVAN het karwei op zich om voor 6 gulden de "ballekens uijt de karcke te brengen". Met het wegbrengen van die balkens helpen GEERT BUIJINK, HENRICK DORSHORST en LAMMERT HEIJTINCK die daarvoor één gulden samen mogen delen. Voordien was er al op 26 Meij een gesprek geweest tussen de heer Richter samen met de pastor, dominee en de Stadtsleijendekker uit Doesborgh JAN LOJAEL om "de nortsijde van de karcke en den toorn te decken". Bij dat gesprek werd verteerd voor drie gulden en acht stuijvers. Op 16 juli kregen de huijslieden opdracht "dewelcke de leijn van Doesborgh souden halen". Met 7 wagens ging men er naar toe om 25 reisten leijn te halen. Die voerlui waren: HOENDERBOOM DERCK DONDERWINKEL, JAN CRABBENBORGH, JAN ter HAAR, Aelbert MANSCHOT, BERENT DONDERWINKEL en BERENT WINTERINCK. Bij de terugkomst kreeg iedere voerman - schrik niet - 2 stuijvers. Wel kreeg men voordien tot Selm (Zelhem) een kanne bier betaald en werd er per wagen 3 st. tolgeld meegegeven. Bij die vracht waren ook 18000 leinagels voor het vastnagelen. Op 28 julij haalt JAN BOECKELER acht joffers van Zutphen en dan vraag je je als naamgenoot even af "wat moet die man met die 8 meiden", doch dan blijkt dat het dennenjoffers zijn voor een steiger om de toren. En we zien verder in "ontfanck en uytgaef" van de Kerckmeester Steerneborgh: Nogh heb ick een dagh of aght mensen op de kercke gehad om de pannen af te langhen, daervor betaelt 1-12-0.

Bij al die werkzaamheden werd wel van de gelegenheid gebruik gemaakt om na een karwei samen een vaene bier te drinken. Vooral de leijendekker en zijn mannen vonden steeds weer aanleiding om te overleggen met hun opdrachtgever. Op 14 sept. 1699 werden de namen van de Richter CHRISTIAN STUMPH en dominee MONHEMIUS in de eerste leije geschreven en daarvoor kwam men naar beneden om op te klinken. Evenzo met het cruijs en de hane richten en soms zomaar om te overleggen en te kijken of er nog leijen bijbesteld dienden te worden. Bij iedere ceremonie werd "volgens manieren verteerd" en wat later voor het vatsoen nogh

was bijgehaald". Dat allemaal uit de Kerckereckeningen. We zien nog dat JAN de KNOOPMACKER, HARMKEN BUIJINK en de zoon van JAN SILLEVOLTS de leien helpen afladen en JAN WAAMELINCK de kalck van Doesborgh ging halen. Aan Hendrik RENTICK werd 10 st. betaald voor het dichte smeren van de vorse met traan en stijfsel. De doodengraver HENDRICK JANSEN kreeg "ne nije schuppe" door JAN BIJVANCK gemaakt en HENDRICK mocht er dezelfde dag ook het "kalck -gad" mee graven. BERENTSEN en DIRCK BENNING haalden nu de kalk van Stadtlohn en IJsereve voer naar Zutphen voor nagels, olij en varve. Dan wordt DERCK HUIJNINCK druk en moet overuren maken. "De klepel is uijt de groote Klocke gevallen en heeft den Boom of tuijmeler die de uijrhamer treckt, te stucken gevallen". FORD RENSEMAN de uijrwerck-macker was er blijkbaar nog maar net klaar, als laatste had hij het tou in de toorn gemaakt. In 1694 ontdekte men in de grootste klocke een barst en de Kerckeraet overwoog toen om bij de klockegieter ALEXIS JULIANIS van GELDER de klok te laten hergieten, mogelijk dat dat euvel toen hersteld was. En misschien om verslag uit te brengen van de verbouwing en om geld los te krijgen werd de Pastoor dominee" voor kaarvraght nae Zutphen vervoert soo de pastoor dae moste wesen op het Classis van de Sijnode". In Nov. werd aan Jan TIGGELER de Drijdusent Steene uijt quantie betaelt ad 19 gld. 10 str. DERCK KOK stopte de glase in de karcke en H. Steerneborgh ging met twee knechten de karcke witten. Op de reckeninge staan "drij quaste blauwsel en één overnachting."

In zijn notities lijkt het of STEERNEBORGH hier zelf heeft geschilderd met twee knechten, in de stijl van "hebbe ick de kercke geschildert".

In 1706, de werkzaamheden zijn dan lang afgelopen, krijgen de Luijers en Beijers op den Danckdagh thijn kanne bier. Het dak van de kerk was goed dicht geworden gezien de spinnewebben en men ging over tot het aanschaffen van twee "sperkes tot Spinnejagers stocken. "We zien nog verdere ingrijpende interne veranderingen. CLAES de DRAIJER die maakt "drij knopkens in de Ouderlinghs Banck om de Hoeden op te hangen en BERNT SLOT zorgt voor 4 horden om de duiven van den toorn te houden.

Over het wacht lopen aan het Poorthuijs is geregeld gedonder. Op 25 Maart 1709 claeght Advocaat Fiscaal aen; HENDRICK te STEGE en BERNT ten HOENDERBOOM als dat sij op gisteren op Palmsondagh de Waeghte aen het Poorthuijs sorgheloos en onaghtsaam de waeght hebben verlaeten, selfs de deure laten open staen. Hiertoe zegt Hendrick nog dat de Maeght van het Hoff hun tot het afgaen van de Waeghte verlof hadde gegeven. In 1713 leidt het tot een civiel proces tussen de Gilde en Rotmeesters van Zieuwent, Lievalde en Vragender en de Heer van Lichtenvoorde Frederick van de Heijden. Mogelijk dat de buurschappen toen ook al wel dachten of zeiden: "laet dee Lechveussen dat zelf maor opknappen."

In 1709 komt er een brief van de Staten van de Graefschap Zutphen naar Lichtenvoorde om te vernemen hoeveel rogge en tarruwe er nog onder de mensen is. De brief begint aldus: Zutphen den 31 Maij 1709.

Eersame Discrete,

Alsoo de granen nog daegelijx in prijs comen te stijgeren, bijzonderlijk Rogge en tarruwe, tot grote ongelegenheit van veel onvermogende menschen, en wij gaerne souden willen geïnformeert zijn, wat voor voorraet van deselve in deze Graefschap soude te vindenwesen, soo hebben wij; etc.

Eersame Discrete.

Zutphen den 31. Maij 1709.

Alsoo de granen nog daegelijx in prijs comen te stijgeren, bijzonderlijk Rogge en tarruwe, tot grote ongelegenheit van veel onvermogende menschen, en wij gaerne souden willen geïnformeert zijn, wat voor voorraet van deselve in deze Graefschap soude te vindenwesen, soo hebben wij

Op 12 Junij zijn de opgaven binnen van alle "hoecken" der Heerlicheit. In Vrageren de BOSSCHER-hoeck 95 molder rogge en 2 schepel en de SCHILDERINCK-hoeck 87 molder. In Levelde zien we de STORTELER-hoeck met 43, de ARINCK-hoeck met 33, de WIJCHERINCK-hoeck 55-2 en de EBBERICK-hoeck met 27 molder rogge. In de kantlijn wordt vermeld dat JAN HUMMELINCK en PETER TANKINCK hebben gesecht wel rogge te hebben maar niet wil seggen hoeveel. Op Hervele (de boeren rond MANSCHOT) 49 molder en de SLICKERMANS-hoeck (omgeving RECTOR HULSHOF-straat) 88-2 molder. In Zieuwent tenslotte de drie hoecken ROLLER, TILLER en SPRENKELER met resp. 56 - 66 en 75 molder. Opmerkelijk is hierbij, dat Zieuwent met zijn kleine kampjes toch een hoge opbrengst rogge te zien geeft, vergeleken met de grote essen van de andere buurtschappen. Ook al door de brief van Zutphen waarin men het heeft over gevreesd gebrek is het wel denkbaar dat het jaar ervoor 1708 een zeer droog jaar geweest moet zijn. Het laag gelegen Zieuwent had daardoor juist een gunstiger resultaat misschien.

Rogge

	Mold.	Sch.
# opt Hof Lichtenvoorde	101	2
wordt gezicht # Bourschap Zieuwent	335	3
niet meer voor: Bourschap Vrageren	102	3
raet te hebben als tot haer Bourschap Sevelde	158	2
provisie nodig in d'ose lousp Atzoufkap gobbe	770	2
Himmelmick & Jankinick bekent		
noef vryge bo gobbe, nuor mit		
smaller rogge ~~van 1715~~ 31. Sept.		
770. Mold. 2ff. vryge, ~~in d'ose~~		
3 Mold. 2ff. Tarwe		
Alleen in Lichtenvoorde	3	

Tarwe werd nauwelijks opgegeven, alleen Lichtenvoorde 3 molder gelijk aan 3 mud. Of men was door de voorraad heen of men hield het achter de hand, omdat brood de hoofdmaaltijd nog was, de aardappel kende men niet. De rogge werd in hoofdzaak als veevoer gebruikt. Een juist beeld van het totale verbouw van rogge heeft men hierbij niet. Men mag echter aannemen, dat het verbruik van rogge tot juni hoger is geweest dan de toen opgegeven hoeveelheid. Ruw geschat zouden dan zo'n 2000 mud per jaar verbouwd zijn. Heel wat meer dan nu in 1982. Waar zie je nog koren? Binnen enkele jaren gaan de schoolreisjes naar de korenvelden in de Polders, opdat de kinderen moeten weten waar het brood wel van gemaakt wordt. Het vlasverbouw is maar weinig over bekend. In 1715 werd een partij linnen in manden verpakt uit Zieuwent door Majoor SCHIPPER van Zutphen tot Rotterdam vervoerd. Ook in Grol was het linnen zeer gewild.

In 1721 was het dak van het Poorthuijs niet meer dicht. CUENE VOS ging het dekken. De vermelde bedragen op de rekening de 16 en 13 stuijvers waren zonder b.t.w. zo ons later werd medegedeeld.

Sept. Den 4 Cuene Vos opt groot gedeekt verdient met Bantgard
 En wedden te samen ——— " — 10 —"
 gebriecht 32 bossen stroo isf nagis ——— " — 13 —"

En HARMEN EBBERINCK bracht een karre sandt om de deele te laten lappen. DERCK HENDRICK HUIJNINK de Stadtstimmerman maakte de Hoofden van de Nie en Kleijne Brugge en een treede in de trappe an de Bleicke. JAN CRABBENBORGH als Rentemeester begint in zijn jaarboek "De Keetel met accis met weggelt is verpaght. De Brugers gedroncken 3 tonne bier waer van Ick een Tonne Hebbe gegeven voor de paghter van den Keetel accis een Halve En voor het weggelt een vierendeel soo Dat voor de Stat ouer Blijft 5 vierendeel Bier." Met de Hoofdletters was men niet zuinig en werden zo'n beetje verdeeld over een zin heen. In 1725 kwam wederom het verbod om kinderen elders te laten dopen, dat mocht enkel in de N.H.Kerk. Een ieder moest verklaren waar en door wien hun kinderen gedoopt waren en wie hun gevaeders (getuigen) waren geweest. Waren hun kinderen in Harreveld of elders gedoopt, dan moest men daarvoor boete betalen van maar liefst 25 gulden. Velen verklaarden dan ook dat zij niet meer wisten waar hun kinderen gedoopt waren, maar daarmee was de zaak niet afgedaan.

Jan Speghsdoor legt ses kinderen te hebben, zijnde het oudste Marjken 1de Derck 2de Jaanna 3de Jan 4de Griete en het 5de Willem genaemt zijn. Legt dat het eenig kind Derck tot Lichtenvoorde in de Gereformeerde Kerke gedoopt was, en dat het oudste van zijn Stijts door den paape Morin gedoopt was en dat Jaanna, Jan en Griete door voorn. Heer Morin ook gedoopt was, en dat het Laatste door de H^oschied de van Harvelde gedoopt, waar over tot gevaeders ge- staan Herbert Toebus en Marrije Knijffes

T. Gerichte ordonneert den Bellagde binnen aof daegen sig te verheeren off de Boete volgens placaat wil betalen off niet.

Er werd dan gesteld, dat ze binnen een veertien dagen moesten bewijzen wie en waar ze gedoopt waren.

Op 10 nov. 1725 verklaarde HENDRICK te BOECKELDER gehuwd met JENNEKEN te STROET dat hij 4 kinderen had, soo JAN HARMEN TONNIS en ELIJSABETH genaemt. Hij geloofde dat zijn kinderen wel gedoopt waren maar waar en door wien wist hij niet en zeide dat hij met zijn kinderen konde doen wat hij wilde en dat ze zich zelf op 25-jarige leeftijd ook konden dopen.

Al durfde hij zoiets te zeggen, betalen moest ook hij. Van die genoemde 4 kinderen zijn nooit de geboortedata gevonden, wel van de twee kinderen die in 1727 en 1731 werden geboren. Mogelijk dat men het die jaren met de pastoor van Harreveld klaar kreeg om wel te laten dopen en niet te laten inschrijven. Sommigen zeiden dat hun kint door de VrOemoeder Gosen te DORSTHORST of AALTJE OLIJSLAGER, vrouwe van JOOST achter aan den BOSCH gedoopt souden wesen doch men vertelde ook wel eerlijk dat den Paape MORIN of den Hr. SCHUTTE van Hervelde hun had gedoopt.

In 1726 vindt Advocaat Fiscaal Dr. EVERS jr., dat het maar eens afgelopen moet zijn met de vossenjacht bij de Leveldse boeren dat er jaren herwaerts al vossen werden verjaagd en doodgeschoten. Hij kan zich niet voorstellen, dat iemand van het Gerichte daar permissie voor zou hebben gegeven en dat betreffende niet ongestraft kunnen blijven. Dat leidt tot een fiks proces tussen JAN COOLMAN en de Adv. Fiscaal. Het werd een dik dossier met 270 artikelen, breed uitgeschreven. De schrijver werd zeker per bladzijde betaald. Een paar punten hieruit zijn wel interessant. 1e. Dat nijmant al hadde hij oock schoon recht om te moogen jagen sich sall durven onderstaan hazen, vossen of ander wild, hoedanigh id oock sij toe jagen of toe vangen van den eersten dagh van April tot den eersten dagh van den oogst toe op poene van thijn gold-gulden toe gaen als boven. 2e. Dat gelijkvals nijmant hun onderwinde gaande aghter velde op heijde hegge of Bossche eenige Bussen Roeren of Bogen te dragen op die poene van thijn goldgulden te verbeuren soo men bevonden word contrarie doende ende to gaen als boven und verlies van alsulcke Bussen Roeren en Bogen were dan sacke uijt ? of overweg reijsende die dogh gehouden word op gemein Heeren Straten und 's Heeren weg of gemein voetpad toe gaen etc. etc.

In een bijlage zegt Vooghd B(r)uijninck ondermeer het volgende: "Dat van lange jaere als hij getuijge nogh op het Hoff gewoont hadde 1 a 2 maal jonge borsten uijt de buerschap Levelde bij hem gekoomen en geseht dat aghter HOMMELINCK in eenen bulte twe a 3 jonge vossen waeren. Dat die Leveldse jonges van hem versoght hadde om met Snaaphanen aldaer te moogen oppassen bij het gadt en den Ouden Voss te moogen dootschieten hetwelck oock aan haar gepermiteert en geaccordeert."

Hierbij getuigden BARTHOLT IKICK, 50 jaar, JAN SCHRADER, 67 jaar, HENDRICK KEUSINCK, 60 jaar, BRUIJNINCK (44 jaar vooghd), JAN BIJVANCK 82 jaar (een eerbiedwaardige grijsaard) en DERCK SWAETERS, 49 jaar.

Maar ook in Lichtenvoorde werd met de snaphane geschoten. Dat gebeurde in 1733 bij WESTERMAN aan huis, alwaar opeens HARMEN HOLWEGH verscheen, die iets met of tegen de meid had. Voor de kaste staande bedreigde hij haar met de snaphane en JAN WESTERMAN riep nog ANNA hol-weg, doch HOLWEG's snaphane ging per ongeluk

af en verwondde haar ernstig. Medice chirurgijn Docter TONGERLO behandelde haar en getuigde over het voorval en Harmen moest fiks betalen.

Docter TONGERLO moest vaker aantreden bij delicten en ongelukken. In 1751 een verklaring van hem dat hij op den 5den April omtrent 12 uren gevisiteert hebbende het doode lighaam van BERENT OOSTERHOLT voor knecht woonende Bouman HEUSEL op 't goed of plaatse HEUSEL in de Putte bij ongeluck versmoort sijnde doght selve vorders onbeschadight bevonden hebbende, en dat het lijk kan worden weggehaalt en begraven.

De Heer Richter Tynd^r Heer: Stumph in erdaringe
ge gekomen zijnde, en ook dagelijks sie di, dat
het roekeloos Taback rooken soo op Straten als in Schij
ren en Dorvloeren wederom in Swaugh begint
te gaen en gaat; Voornamentlijk des avonds door
Drunkene menschen, waardoor te duchten is, dat
daardoor eenen ruigene Brand in dese plaatse
moghte koemen te ontstaen, waardoor | It welke
soot verhoede: | de geheele plaatse well soude kunnen
in de asche geraaken. Waaron mits deesen alle
Dorgeren en Inguseetinen deser Stadt en Steerlyck
heeft hij zij wie hij zij, en vorders allen en een jee
glijck hoedaugh hij moghte weesen alnog gelaft word
van sich van het Tabackrooken op Straten en
Dorvloeren en Schijren te wagh en, soo well
bij avondt als by dagh, bij poene van eenen daal
der boete, soo dijkewils ymaginet sall bedonden
worden sulx gedaan te hebben, en sulx well
aanstont soo scae hij daarover aangehoffen
wordt betaalen by poene van separate Excutie;
Actum Licht en voor de Dae den 29. May 1730.

J. H. Stumph

Door de veelvuldige branden overal werd opnieuw in 1730 de aandacht gevestigd op gevaar van roken op dorsvloeren en schuren. Richter FREDERICK STUMPH maakte er een mooi verhaaltje van. Het hielp voor vijf jaar doch op 5 September 1735 slaat het noodlot toe in het centrum van Lichtenvoorde.

Terwijl iedereen aan het kermis vieren was, brak er brand uit bij de fam. Planten. De vlammen "planten" zich snel voort. In korte tijd kwamen de vlammen uit het dak en sloegen over op de andere huizen op de markt. De ramp was compleet. 17 huizen waarin 28 woningen raakten in as en het feest ging over in rouw. Hoe de brand ontstaan is, is niet bekend. Had men wachmeester Bernard ter Haar er naar gevraagd, dan had hij vast toen geantwoord: "O, zeker weer een emmer met kokend water omgevallen!"

Eerstelijck; dat wijll door dien Vehlmenten en
droevigen Brandt op den 5. Septemb. 1735.
waeren in de huffe geraecht W. Huijden
waerin 28. woningen, en die menschen daardoor
van allen haeren Voorraad van Kooru, Hoij,
en Stroo, neffens Haere Huijden en andere Mobilia
berooft waeren; soo is daarop ten eersten, soo
tot Soulaas van menschen als Vee, eene Collecte
aangestelt van Huijden tot Huijden in deeser Stadt
en Heerlijckheit; waarbij een menselijcks

Bij de eerste inzameling, de dag na de brand werd een ieder bedeeld met kooru hooij stroo en er was 64 pondt vlas te verdelen. Ook waren er twee pistoolen binnen gekomen (vermoedelijk waardebrieven). Men ging de plaatsen rondom collecteren. HENDRICK KEUSINCK ging naar Aalten en ving daar 66 gulden. JAN TONGERLO liep naar Winterswick, nogh f 46,-. BERNT KEUSINCK trok naar Dinxperlo en kwam met 15 gulden terug terwijl FRANS HUIJNINCK en de Vooghd FREDRICK BUIJNINCK naar de Hoogheit Wisch togen om bij de Officieren daar te bedelen; 28 gulden. JOHAN KNOL en HARMEN TONGERLO bezochten de Grollenaren die 71 gulden offerden en Dominee Monhemius bracht van Eibergen slechts 11 gulden mee.

Enkele dagen na de brand ging men de ovens inslaan die niet goed waren van de verbranden en werden de schorstenen gevisiteert. Wat later werden de huysplaatsen gemetten en er was nog een dispuut met de wed. HOLWEGH over de verdeijlinghe van de gelden voor de eersten nood. Zij mocht niet klagen vergeleken met HILLEKEN SCHREURS, die kreeg 1 gulden 15 st en 4 penningen.

Een ieder kreeg wel gelijk een half pont toeback en een oort voesel.

Op de Landtschapsvergadering werd bij request aan haar Edele Mogende de Heren Staten deeses Furstendombs en Graefschap assistentie gevraagd tot wederopbouw van deese verbrande Huijsen.

Onder de verbranden was JAN te BOECKELER geb.: 16-2-1690, getrouwd aan JACOBIE OSSENBORGH, eerder getrouwd geweest met Derck BITEMAN. Zij bewoonden het huis dat lag tussen de behuijsinghe van CHRISTIAN SILLEVOLT en GERRIT HOLLEWEGH aen de Marckt. In 1731 voor hun trouwen kochten hun het vierde part van het huis van TONNIS NOORTS waar hun voordien gehuurd woonden. Er werd geld geleend van haar swaeger CHRISTIAEN, die naast hun woonde, n.l. f 150,- en een camp land aen de STRONDEN CAMP diende als onderpand.

Nijtkillinge) volgens Verdel		Nijtkillinge)	
Tongerloo, volgens Reekeninge) - 19	Derck Heer: Stuyvermeester voor zijn Levingent - id. guldens - en voor draught tot guldens - id.	19	Gerrit Hollewegh en de Weduwe Hulshoff een huys en twee waningen f 59 =
De Richter volgens Reekeninge) voor hemzelf id. gld. en voor expresse - id. guldens -	aan den draught voor Moeytes	22	Beveene wij ondergeticht uit handen van het gericht te deese penne ontfangen te hebben den 12 July 1736
Casper van Antoni Reuth veld half - id.	Schoole - id.	12	12 Dit is het + march van getruy bij vanch wed = Gerrit Hollewegh
Tonnis woorts en Harmen teegoudijck - id.	Barent Hulshoff sijden - id.	10	10 Dit is het + march van Jan meken plechpael - Wed = Harmen Hulshoff f 10. 10 ruyn niet als getruy
Barent Hulshoff schoemaken - id.	Geint Lijpmanck - id.	14	14 Jan Tongerlo, Hendrick Meichels, ten Harmen Ebborint een huys en 3 waningen f 59 =
Christiaan Sillevolt - id.	Willem Elferinck - id.	id.	id. Beveene wij ondergeticht uit handen van het gericht te deese penne ontfangen te hebben den 12 July 1736
Derck Jorrens - id.	Jan Landshoff - id.	14	14 Dit is het + march van Meide Hulshoff
Barent Sjaouwen - id.	Wede Hollewegh - id.	id.	id. Dit is het + march van Harmen Ebborint f 10. 10 ruyn niet als getruy
Stuurick Huisch - id.	Harmen Ebborint - id.	id.	id. f 10. 10 ruyn niet als getruy
Jan Tongerlo - id.	Jan Keusinck - id.	id.	id. Jan Tongerlo, Jan Keusinck een huys en een waning f 59 =
Jan Keusinck - id.	Gerrit van Ham - id.	id.	id. Beveene wij ondergeticht uit handen van het gericht te deese penne ontfangen te hebben den 12 July 1736
Tonnis Groot - id.	Jan Boeckeler - id.	id.	id. f 10. 10 ruyn niet als getruy
Heijke Timmermans - id.		id.	id. f 10. 10 ruyn niet als getruy

Wen dele wed^e Timmermans --- 1 ---
 Schoonmeester --- 6 ---
 Beijnder plante --- 6 ---
 Wed^e Hulshoff --- 9 ---
 Wed^e Otto ten Have --- 3 ---
 Hillekou ~~Schreurs~~ --- 1 ---

Op 12 juli 1736, 10 maanden na de brand was er een bedrag van + 2750 gulden, te verdelen onder de gedupeerden voor de opbouw van de huizen. Van dit bedrag ging toch nog weer 39 gulden en 12 st. af voor verteringe bij het ophalen van de gelden, zodat er uiteindelijk 2710 en 6 stuivers te verdelen was over 17 huizen, zodat ieder huis 159 gulden ontving.

In het eerste staatje zien we het bedrag dat hun werd toebedeeld kort na de brand. Of hier gerekend is naar het aantal kinderen is niet duidelijk. Het verschil boven aan de lijst en onderaan is wel bijzonder groot. Het bedrag dat hier viel te verdelen was drie hondert en zesentwintig gulden. Ook hierbij de eerste vier posten weer onkosten plus 18 gulden voor Huijninck voor zijn contingent. Bij de uitkeringen voor de huizen ging de eerste 159 gulden naar de Schoole plus de wooninge en de bewoner DERCK HARTGERINK mocht het bedrag in ontvangst nemen uit handen van HARMEN TONGERLO, Stadtsrentmr. en Borgmr. Het tweede bedrag was voor HUIJNINCK en zo tekerde hij toendertijd.

CASPER REUL kwam als derde en

TONNIS NOORTS en HARMEN ZEGENDIJK hadden één huis waarin twee woningen. NOORTS kon zijn handtekening niet zetten.

Bij een marcketeken trad F.J.

BRUIJNINCK naar voren en ging het mede-

ondertekenen. De 5e woningen betrof

BERENT HULSHOFF, de snijder.

REINDER PLANTEN en BERENT HULSHOFF RIETBARGH hadden één huis en ieder een woning.

GEURT BIJVANCK en CHRISTIEAN SILVOLT en WILLEM ELFFERINCK hadden ieder een huis,

waarbij de laatste medeondertekend werd door MECHTEL CEUNEN, de weduwe van

TONNIS BITEMAN. Als 10de, 11de en 12de DERCK GOVERS, JAN LANCKHOFF en BERENT ZIJROND

die de uitkering van 159 gulden ontvingen. De vier volgende huizen vindt men op

het schema en als laatsten kwamen de dames TIMMERMANS, HEIJLE en WENDELE en

Hijleceen tekende zo:

Hijleceen
en tevens ook voor haar zuster.

en tevens ook voor haar zuster.

De N.H. Kerk bleef gespaard bij deze brand, wel gingen de doopinschrijvingen vanaf 1 jan. 1735 verloren die bij de koster lagen.

-o- In 1738 dan iets minder schokkend: "BERENDT HULSHOFF (Misschien de schoenmaker van de markt) beclaeht sich dat op zijn landt eenige garven Boeckweijten en Mancksæet waarn gebragt sonder te weeten door wien en waarheen en vermits hij zijn landt moeste regeren en nijmandt warnam die sig deselve kundighde, soo maeckte deselve het bekend ten Eijnde sulck koorn van zijn gepaght landt op ordre en van gerightes wesgen mochte afgeschafft worden. -o- Waerop het selve op ordre van den Heer Righter tot twee maal toe is laten omroepen en wijll Zigh nijmandt van eijnaer kooft te verclaeren enmen het selve voor gestolen goet most aansien soo is het selve van gerightsweege opgehaelt en nae noghmalighe omroepinghe van 's Heeren weege publieck veijlle geboden zijnde tesame veertien garven van so groot als kleijn. En weijl geen cooper quam is het selve onder de vooghden verdeijlt geworden."

In 1741 komt er van de Raad des Furstendoms Gelre en de Graafschap Zutphen een lijst van Fameuse Gauddieven en Landloopers waarin wordt gewezen op uiterst gevaarlijke lieden om deze in verzekerde bewaring te brengen indien men deze personen mocht aantreffen. Er was een begeleidende brief bij uit Hannover van 10 November 1740 van de Justitie met een lange naam:

*van betrapting & deselve te laten arresteren, en om
van op het spoedigste nader mede te delen, en
respective daer van te berigten.*
Hannover den 10. Novemb: 1740.
*Königl. Groot Britannijsche tot
Keurvorstel. Brunsvijk Lünen
Bijz. Justitie Cancellarie
ordende Directoren Raaden
was get. J. Bilderbeck*

De omschrijving van de personen die daarna volgen zijn bijzonder komisch en nauwkeurig. Hier enkele van die kornuiten: MICHAEL BLARCH, een schaarslijper over 50 jaren oud, middelmatig van Statuur, smal van aangesicht, heeft kool-swarte Hairen, waaronder sig echter reets eenige grijsen bevinden. Is gewoonlijk wel gekleed in gewoon een blaauwen Rok met gladde geele knopen en lange dwarssakken, een silver horlogie, leedere slopkousen en seer groote silvere schoengespen ter swaarte van een half pondt. Hij voert zijn Vrouw en doghter dikwils met sig om. Hij is ook reets over de 50 Jaaren oud, heeft een schier geelagtig gezigt,

swarte ten deele seer grijse hairen. is van middelmatige groote maar seer sterk, draagt een Beugeltasch die soo Sterck met silver sou sijn beslagen, dat daar aan meer dan een pondt silver sou sijn. Verder aan den Hals een Silver cruijs en in het Camisool dikke silveren knopen ter groote van een duijven Eij. Sij spreekt ook Hollants. De dogter, een meijsje van 14 jaaren sou seer naar de moeder gelijken, ook in het Camisool hoogverheevene silvere geribde knopen draagen.

5. De jood Levij, een kerel van een deftige gestalte. Hij is wel 40. jaaren oud is, een scherp gezicht en zwarte hairen heeft, dog geen baard draagt. Dese Karel heeft gemeenlijk een bleduw kled aen, draagt altoot een goet Horloge en heeft ook een Bypenkop van Brasiliën hout met een riem het welk niet alskander geschnoet kan worden, en t welk benevens den Bypenkop ook met silver beslagen is, ook breekijders, booren, salmioneren voorleggend bij sig.
6. De jood Schmirleken een kleine niet-

Bij de lijst van zo'n 25 verdachte individuen zien we veel Joden die allen als zeer gevaarlijk omschreven worden. Niet-joden worden als christen aangeduid en krijgen een mildere omschrijving, als b.v. "hij heeft eigentlijk geen hantering als dat hij steelt" en "hij handelt min of meer in lint maar drijft geen eigentlijk geseiden handel".

Verdere typische opmerkingen: "desen kerel heeft in Hollant de torture doorstaan en is aldaar in slavernij geweest" - "Hij draagt een baart welcke hij om de kin laat sittē." - "hij draagt een kevietje op de rug" - "gaat een weinig bukkende" en "onder valsche voorwendzel dat hij een schipper wiens schip in zee verongeluckt is". - o -

Nog wat korte berichten uit die tijd. JAN te DORSHORST in die Huijninckmaete gesturt om wakel te houwen. - Het naghthoorn van OTTO ten HAVE is gemaect - Aen het Poorthuijs de glase vermaect dat door onweer geschiet ware - Het Gerichte nae de wolvenjaght, dae weer mee genomen an voesel voor 13 stuijvers - In Groenlo, de dienaers de emmer en de ketten uijt de Stadtsputte gehaelt - Hessensche quartiermackers hijr (1743) en HARMEN EBBERINCK naar Arnem gesturt met concert van het Gerichte om te vernemen woe het daarmee stondt met den Oorlogh.

- Uit vercopinge nog enkele vreemde voorwerpen:

"een bodem ongel (vat reuzel) scharn (vleeschbank) eeghde (eg), roetbenne (reuzelmand) snorbot (lijstenschave) schreen (kistje). - o -

Tot zover deze bloemlezing en tevens het einde van "van teen^{op} tander"
Aldus naar waarheid verzonnen, waarbij een enkel maal een oude zegswijze mag
gelden, n.l. "al wat de leu leegt, daor g'leuf ik niks van".

Verklaringen: mancksæet = gemengd gewas b.v. haver en bonen of gerst.

de ene helft van de kerfstok werd ook wel wederstok genoemd.

wakel = jeneverbesstruik.

vooghd = beschermer van iemands belangen, bewindvoerder ener gemeen-
te of gewest.

Gosselix allereerst voornaam o.a. bij Biteman en Moller, in 1620.

reisten leijen = bundel leien.

vaene * een maat bier. busse = vuurroer. sperkes = dunne lange stok
roer = vuurwapen.

Poorthuijs = meestal grote deur bij ingang van de stad, met gaan-
derij en een gevangenis etc.

paape = R.K. pastoor, priester

poene = straffe. kevie = kip of val om dieren te vangen.

Bronnen: Oud archief Lichtenvoorde, oud archief Groenlo, rechtelijk archief Lich-
tenvoorde, hof van Gelre en Zutphen, hertogenlijk archief, verpondings-
cohier, doop en trouwboeken, thielen, v.d.Heuvel, van Roekel, Hendrik
Odink, genealogie "eigen tijd".

Groenlo, november 1982.

J.B.F. Boekelder,
Schoolstraat 10,
Groenlo.

Digitale bewerking
Henk Hanselman
2013